

Matti Viren

LUVATTIIN, USKOTTIIN JA PETYTTIIN

EU:n "koronapaketin" lyhyt historia:
mitä luvattiin ja mitä saatiin?

Esipuhe

Kreikan avustamisesta liikkeelle lähteneiden ”kertaluonteisten ja tarkkarajaisten” EU-tukipakettien sarjan viimeisin näytös oli alkujaan koronapakettina lanseerattu, mutta nykyään elpymisvälineenä tunnettu vuonna 2021 hyväksytty paketti, joka rahoitettiin jäsenmaiden yhteisvelalla. Tukipaketin suurin avustusten saaja on ollut Italia, jonka tukeminen oli suunnitteilla jo ennen koronan rantautumista Eurooppaan.

Kansantaloustieteen emeritusprofessori Matti Viren on osallistunut aktiivisesti EU-tukipaketeista ja euroalueen taloudesta käytyyn keskusteluun jo vuosien ajan. Tässä teoksessa läpivalaistaan EU:n elpymispaketin syntyhistoriaa Virenin vuosina 2020-2021 kirjoittamien artikkelien kautta, joissa pääosassa on paketin puolesta esitettyjen argumenttien kriittinen analysointi. Lopussa kirjoittaja tarkastelee myös sitä, mikä on nykytilanne elpymisvälineen suhteen: kuinka hyvin tukipaketista esitetyt perustelut ovat kestäneet merivettä?

Matti Virenin analyysi elpymisvälineen syntyhistoriasta kuvaa yhden tukipaketin kautta Euroopan unionissa vallitsevia laajempia ongelmia, jotka liittyvä siihen, miten liittovaltion ajaminen menee usein talouden realiteettien edelle, faktojen piilottelu voittaa avoimuuden ja kuinka keskusjohtoisuus pyrkii saamaan yliotetta markkinataloudesta – teos toimiikin samalla ABC-kirjana siitä, mitä tapahtuu, jos taloustieteen perusasiat yritetään heittää romukoppaan.

Helsingissä 27.5.2024

Simo Grönroos

Suomen Perusta -ajatuspajan toiminnanjohtaja

Aluksi

Tämä on kertomus siitä, miten nykyään ”elpymisvälineenä” tunnettu EU:n tukijärjestelmä kaupattiin suomalaisille vuonna 2020 niin sanottuna ”koronapakettina”¹, ja siitä, kuinka se hyväksyttiin eduskunnassa kaikista kriittisistä huolimatta 18.5.2021 vasemmiston tuella, johon – kuten tavallista – yhtyivät myös keskusta ja kokoomus.

Tosiasiallinen päätös asiasta syntyi ennätysajassa jo touko-kesäkuussa 2020, ilman, että Suomen puolelta olisi millään tavoin selvitetty hankkeen taloudellisia saati sitten poliittisia vaikutuksia. EU-maiden johtajien sopimus asiaa syntyi 21.7.2020, jonka jälkeen alkoi pitkä selittelyn kausi, jonka kuluessa jo tehtyä ratkaisua perusteltiin milloin milläkin tavalla – jos ei taloudellisilla, niin sitten poliittisilla perusteilla. Ensin päätettiin ja sitten yritettiin perustella.

Päätöksestä on kohta neljä vuotta, ja paketin toimeenpano on saapumassa puoliväliin. Suomen osalta ollaan vielä lähtökuopissa. Ehkä siitä syystä julkinen sana on kovin haluton keskustelemaan koko hankkeesta. Ja varmaankin on turha odottaa, että mitään selvitystä hankkeen hyödyistä Suomen taloudelle tullaan koskaan tekemään. Vaikka pelkästään Suomen Akatemia ja valtioneuvosto käyttävät tutkimukseen vuosittain yli 450 miljoonaa euroa, mitään varoja ei tule koskaan liikenemään näin ”vähäpätöisen” asian selvittämiseen – siitäkin huolimatta – että kyse oli uudelle tasolle siirtymisestä EU-maiden yhteisessä taakanjaossa, tulonsiirroissa ja ylikansallisessa talouspolitiikassa.

Seuraavassa käydään läpi keskustelua EU-paketin hyödyistä ja haitoista. Keskustelu on ollut hyvin yksipuolista, koska paketin ”kannattajat” eivät koskaan suostuneet esittelemään muita perusteluja kuin viittaamaan joihinkin avainsanoihin, kuten ”Suomen vienti”, ”yhteisvastuu”, ”Suomi hyötyy”, ”ilman pakettia katastrofi”, tai korkeintaan hämärillä taustapapereilla, joissa esitettiin velkaantumisen vähenevän sen mukaan, mitä enemmän velkaelvytystä harjoitetaan. Paketin vastustajat leimattiin Antti Herlinin ja muiden yritysjohtajien toimesta ”änkyröiksi”.² Niinpä jäljempänä käyn läpi tukipaketista käytyä keskustelua eri foorumeilla julkaistujen omien kirjoituksieni kautta, joista osaa on hieman tiivistetty toiston välttämiseksi, mutta korjaamatta kuitenkaan itse tekstiä jälkiviisaasti.³

Lopuksi esitän jonkinlaisen yhteenvedon siitä, mitä olemme oppineet hankkeen etenemisestä ja mitä nyt tiedämme hankkeen vaikutuksista. Se on toki selvää jo nyt, että Suomea koskevat lupaukset rahamääristä ovat tyystin erilaisia, kuin mitä meille kerrottiin heinäkuussa 2020. Ja koska silloin ei esitetty mitään arvioita paketin vaikutuksista, on vaikea päätellä, millaisia virheitä on tehty. Paketin puolustajien kannalta tämä on tietenkin hyvä asia, mutta talouspoliittisen keskustelun hygienian kannalta aika toivoton tilanne. Kaikki 200 kansanedustajaa voivat toki kertoa olleensa kriittisiä paketin suhteen, mutta tällaiset arviot ovat pelkkää poliittista hölynpölyä, jonka ei pidä antaa hämätä.

Koronapakettista elpymispaketiksi muuttuneen tukipaketin tarina kuvastaa osaltaan koko Euroopan unionin kehitystä kohti poliittista liittovaltiota. Uusia hankkeita viritellään jatkuvasti ja hankkeiden perustelut muuttuvat matkan varrella, mutta päämäärä säilyy. Paketin tarina kertoo myös EU:ssa vallalla olevasta ajattelutavasta: epäluottamuksesta markkinatalouteen ja halusta laajentaa ajatukset tulojen tasauksesta koko Eurooppaa koskeviksi.

Aleneeko velkaantuneisuus velkaantumalla? 28.5.2020

Euroopan Unionin komission ehdotus elpymisrahastosta on taatusti monen laulun arvoinen, mutta niin on myös se taustapaperi, jolla perustellaan EU:n massiivista interventiota. Lienee paikallaan hieman tarkastella, millaisiin arviointeihin komission esitys perustuu.⁴

Kuten tunnettua, ehdotus on sen suuntainen, että jäsenvaltioille annetaan 500 miljardia euroa ”lahjana” ja 250 miljardia lainamuotoisena.⁵ Komission laskelmissa oletetaan, että puolet lainamuotoisesta rahoituksesta käytetään julkisiin investointeihin, kun taas ”lahjoista” käytetään kaikki. Missä määrin sitten laina- ja lahjarahoitus syrjäyttää jo suunniteltuja investointeja ja paljonko lisäinvestointeja todellisuudessa tehdään? Tämän jo suunniteltujen investointien syrjäytymisen suhteen on tehty kaksi vaihtoehtoista oletusta; ne eivät syrjäydy joko ollenkaan tai sitten 50 prosenttisesti.

Komission mallissa (QUEST) on kaksi kriittistä parametria: finanssipolitiikan kerroin investointien osalta on 1.5 ja julkisen sektorin pääoman panosjousto 0.12. Jälkimmäinen jousto on itse asiassa tavattoman iso ja tarkoittaa sitä, että (pelkästään) julkisen pääoman kasvattaminen yhdellä prosentilla kasvattaa kokonaistuotantoa 0.12 prosentilla.⁶ Lopputulema laskelmista ilmenee oheisesta kuviosta (Löytyy komission raportista sivulta 46).

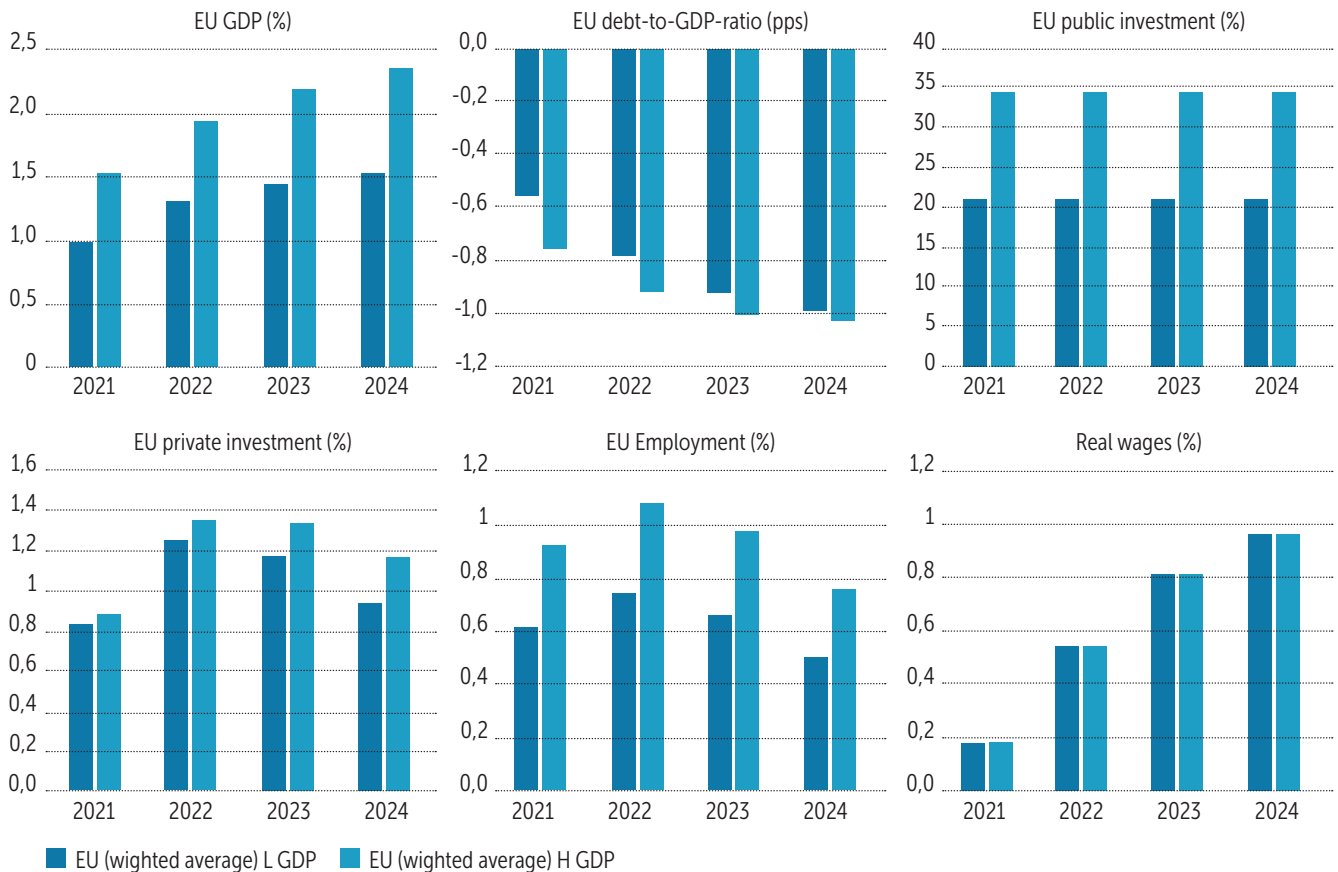
Tulos on luvalla sanoen häkellyttävä. BKT kasvaa *ei-syrjäytymistä*-vaihtoehdossa keskimäärin (siis lasketaan 27 maan keskiarvo) peräti 2.3 % ja EU-maiden velkaantuneisuus (velka/BKT) laskee noin prosentin vuoteen 2024 mennessä! Eri maaryhmissä vastaan tulee vielä suurempia (ja tietenkin myös pienempiä) lukuja; matalan henkeä kohden lasketun BKT:n & alhaisen velkaantuneisuuden maissa BKT kasvaa peräti 4.6 %.

Ensimmäinen ajatus, joka tuli mieleeni, kun katselin kuvioita, oli se, että tässä on jokin merkkivirhe: lisäämällä velkaa, velkaantuneisuus supistuu? Jos näin olisi, elpymisrahaston koko kannattaisi kasvattaa 7.5 triljoonaan euroon, jolloin alhaisen tulotason EU-maat saataisiin kertaheitolla Sveitsin tasolle elintasossa ja vielä niin, että niiden velka/BKT-suhde olisi olemattoman pieni (joillain taitaisi velkaa ottaessa jopa etumerkki vaihtua).

Maallikkokin ymmärtää, että jotain on pielessä. Miten velan ottaminen Euroopan Unionin kautta (verrattuna ”ba-

EU komission arvio avustuspaketin vaikutuksesta eri muuttujiin (kevät 2020)

Lähde: Euroopan komissio

Note: This figure reports the debt-to-GDP ratio (all other variables) in percentage point (percent) deviation from a non-policy change baseline. All variables are reported in levels. H (orange) and L (blue) scenarios refers to high and low additionality of grants (loans are always 50% additional). EU refers to EU-27 (weighted) averages.

seline”-ratkaisuun ilman EU:ta) voi kasvattaa BKT:ta näin hirveästi? Jotta tämä olisi mahdollista, markkinoiden pitäisi epäonnistua täydellisesti rahoituksen tarjonnassa. Mutta emmehän näe siitä mitään merkkejä. Rahaa investointeihin (niin julkisiin kuin yksityisiin) saa lähes nollakorolla.⁷ Mikä jäsenmaita estää nyt investoimasta? Eihän EU-raha ole sen ilmaisempaa kuin se raha, mitä jäsenmaat nyt ottavat markkinoilta? Elpymisrahaston tapauksessa se pitää vaan maksaa takaisin eri tavoin ja eri aikataululla. Mutta kaiken järjen mukaan velkojen (kansallisten ja EU:n kautta otettujen) nykyarvo on täsmälleen sama. Ei minun varallisuuteni kasva, jos otan pankista miljoonan lainan. Ei Suomen varallisuus kasva senttiäkään, vaikka se ottaa markkinoilta miljardin lainan. Yksinkertaisesti siksi, että laina pitää maksaa takaisin. Sama koskee tietenkin myös Euroopan Unionia.

Minusta olisi välttämätöntä, että komission laskelmat käytäisiin huolella läpi, ennen kuin joku liikaa aurinkoon tuijottanut alkaa niiden perusteella vaatia Suomen panoksen moninkertaistamista. Sinänsä on hyvä, että laskelmat on julkaistu, koska kaikki on tietenkin viime kädessä kiinni oletetuista parametrisarvoista. Eikä kriittisiä parametreja ole itse asiassa kuin muutama. Mutta jos ne ovat väärin, niin on lopputuloskin.

Vielä niistä komission luvuista 1.6.2020

Viime viikolla (28.5) kirjoitin kommentteja Euroopan Unionin komission dokumentista *Commission staff working document: Identifying Europe’s recovery needs*, jossa perustellaan komission esittämän elpymisrahaston perustamista ja esitellään elpymisohjelmalla saatavia tuloksia. Mitä enemmän käyttää aikaa dokumentin lukemiseen, sitä enemmän alkaa epäillä, että jokin mättää komission esittämässä luvuissa. Siksi yritetään vielä kerran paneutua asiaan.

Komissiohan laskee ensi alkuun koronaviruksen aiheuttamia elvytystarpeita, ja päättyy siihen, että kriisi aiheuttaa triljoonaluokkaa olevan investointivajauksen Euroopan Unionissa.⁸ Samaan hengenvetoon raportti tosin kertoo, että samansuuruinen investointitarve syntyy, jos ja kun pyritään siirtymään ”vihreään talouteen”, mutta tämä hanke varmaan rahoitetaan jollain toisella, ”vihreällä” paketilla?⁹

Tämä lienee taustana sille, että elpymisrahaston vaikutuksia arvioidaan nimenomaan investointien näkökulmasta, eli oletetaan, että lähes kaikki lahja- ja lainarahat käytetään julkisiin investointeihin. Pääsääntöisesti oletetaan,

että investoinnit ovat ”uusia”, eli ne eivät korvaa investointeja, joita kansalliset hallitukset olisivat muutenkin tehneet. Perusteluna tälle on ajatus siitä, että rahoitusmarkkinoilla on nyt tilanne, jossa investointien rahoittaminen on tavallista vaikeampaa yksittäisille jäsenmaille.¹⁰ Tämä arvio jää askarruttamaan, koska viimeisimpien tietojen mukaan rahoitusmarkkinoilla ei näy mitään merkkejä ”jäätymisestä”. Huhtikuussa 2020 M2¹¹ kasvoi Euroalueella 8.3 % ja yrityslainat 6.6 % (luvut ovat vuositason kasvuvauhteja). Jos tauti talttuu joulukuun (2020) mennessä, markkinoiden olettaisi toimivan kutakuinkin normaalisti Euroopassa. Kuten sanottu, rahoitusmarkkinoiden jäätymisellä perustellaan sitä, että EU:n rahoitusinstrumentit kasvattavat investointeja enemmän kuin yksi yhteen (kertoimen ollessa 1.5).

Kuten todettua, komission laskelmat on tehty olettaen, että vain puolet lainoista (250 000 M€) käytetään investointeihin, kun taas kaikki ”lahjat” (500 000 M€) käytetään investointeihin. Tällä oletuksella on helposti arvattavat vaikutukset: elvytyksen teho kasvaa. Tämä selittyy sillä, että investointien kerroinvaikutukset ovat yleensä suuremmat kuin julkisen kulutuksen. Julkisen kulutuksen (siis muiden kuin investointi- ja tulonsiirtomenojen) kerroinvaikutukset ovat nykytietämyksen valossa jossain puolen ja yhden välillä. Esimerkiksi komission QUEST-mallin dokumentissa¹² kerrotaan, että vuositasolla kerroin on 0.56. Näin alhainen kerroin ei tietenkään tuottaisi tulosta, jonka mukaan elpymispaketti olisi itserahoittava (niin kuin komission dokumentissa väitetään). Nyt tehdyissä investointipainotteisissa simuloinneissa kerroin on selvästi yli yhden, mikä sekin jää askarruttamaan, koska mallin aiemmillä versioilla investointien FIPO-kertoimet ovat olleet vain luokkaa 0.5 – 0.6 (Hollannille ja Saksalle). Ylipäätään kirjallisuuden perusteella voi päätellä, että investointien kertoimet ovat nekin alle yhden, jos kohta suurempia kuin muilla julkisilla menoilla.¹³ Tässä yhteydessä on tosin paikallaan varoittaa siitä, että termiä ”kerroin” käytetään ekonomistienkin keskuudessa aika vallattomasti; uuden sukupolven mallien ”kertoimet” ovat tyystin erilaisia kuin yksinkertaisen keynesiläisen mallin tunnusluvut.¹⁴

Syy, miksi komission esittämät luvut ovat näin suuria, selittyy paljon sillä, että kasvaneen julkisen pääoman oletetaan kasvattavan tuotantoa (julkiset investoinnit kasvattavat siis paitsi kysyntää myös tarjontaa). Mallilaskelmissa on nyt oletettu, että kokonaistuotannon panosjousto julkisen pääoman suhteen on 0.12. Luku vaikuttaa pieneltä, mutta se implikoi tavattoman suurta pääoman rajatuottavuutta (pääoman rajatuottavuus määritellään yksinkertaisesti panosjouston ja BKT/pääomasuhteen tulona). Suomen (ja itse asiassa myös EU-maiden keskiarvon) osalta päädytään tällöin lukuarvoon 20 %, mikä on selvästi suurempi kuin yleensä pääoman tuottoaste (”korke”) + poistoaste.

Koska pääoman rajatuottavuuden pitäisi vastata tätä rahoitusmarkkinoiden tuottovaatimusta, ollaan tilanteessa, jossa julkiset investoinnit olisivat siis äärettömän kannattavia

(ajatellaan vaikka, että ”korke” on 2 % ja poistoaste 4 %, eli yhteensä 6 %, joka on tietenkin aivan eri ”planeetalla” kuin mainittu 20 %). Ongelmalliseksi asian tekee se, että arviot pääoman rajatuottavuudesta koko kansantalouden osalta liikkuvat ainakin Suomessa tasolla 10 %, mikä on puolta pienempi arvo kuin mainittu komission laskelmien implikoima pääoman rajatuottavuusluku.¹⁵ Ja siksi toiseksi pääoman ”kuluminen” on varmaankin nopeampaa kuin julkisella sektorilla. Voiko todella olla niin, että julkinen pääoma on yli kaksi kertaa tuottavampaa kuin yksityinen pääoma? Voi tietysti olla, mutta näiden lukujen laskemiseen liittyy poikkeuksellisen paljon mitta-ongelmia: miten laskea julkisesta pääomasta saatavat ”laskennalliset” pääomatulot tai miten eritellä investoitu julkinen pääoma ja ns. luonnollinen julkinen pääoma (esim. vesistöt)?

Kun näitä lukuja silmäilee, piru piilee tietenkin yksityiskohdissa. Julkinen kulutus voi olla mitä tahansa (valtiosih-teereiden tai vaihtoehtoisesti sydänkirurgien palveluksia), mutta sama pätee tietenkin myös julkisiin investointeihin (on Hailuodon ja Kruununvuoren siltaa tai Pahkakumman tien perusparannusta). Ei ole olemassa ”keskimääräistä” investointia.

On varmaan mieluisaa musiikkia poliitikkojen korville, että koko jättiläismäinen lainaoperaatio on itserahoittava; EU:n BKT:n sanotaan kasvavan 2.3 % vuosina 2020-2024 ja erityisesti alhaisen tulotason mailla peräti 4.6 %. Jälkimmäisillä velkaantuneisuus vähenee jopa kuusi prosenttiyksikköä. Vaikka komission käyttämä malli ei ole perusrakenteeltaan lineaarinen, voi tulosten mielekkyyttä vallan mainiosti kokeilla kasvattamalla politiikkainstrumentin (elpymispaketin) kokoa: vaikkapa kymmenkertais-tamalla se 7.5 triljoonaan euroon, paketti poistaisi köyhyyden ja aika pitkälle myös valtioiden velat koko Euroopasta. Miksi kukaan ei rohkene ehdottaa tätä? Ville Niinistö tosin taisi ehdottaa rahaston kooksi 2 triljoonaa, joten hänellä tuskin on mitään sitä vastaan, että summa nostetaan 7.5 triljoonaan? Suomen vastuiksi tulisi 1.7 prosentin jäsenmaksuosuudella 128 miljardia. Kuulostaa paljolta, mutta ohjelmanhan pitäisi olla itserahoittava, joten mitä turhaa kursailemaan.

Minusta puheet ”itserahoittavuudesta” ovat hölynpölyä. Ensinnäkään EU:n ”lahjoja” ei suinkaan käytetä kokonaisuudessaan investointeihin, vaan ne todennäköisesti jakautuvat samalla tavalla kuin menot ovat aiemminkin kansallisella tasolla jakautuneet eri kohteisiin. Toisaalta vaikka niitä käytettäisiin investointeihin, eivät ne silti kasvata kokonaistuotantoa tavalla, joka rahoittaisi menojen lisäykset. Toki Euroopassa on varmaan vajausta julkisten investointien suhteen, mutta ei Euroopan ongelma ole lainarahan puute vaan pikemminkin päinvastoin. EU:n budjetin paisuttaminen vain siirtää huomion Euroopan rakenteellisista ongelmista, ja tuloksena on, että Euroopan ongelmia ratkaistaan tavalla (julkista sektoria kasvattamalla), joka vain pahentaa ongelmia.

Suomen kannalta suuri ongelma on vielä se, että ”emme tiedä”. Emme tiedä, mikä on lopullinen maksuosuutemme Brexitin jälkeen, puhumattakaan siitä, miten paljon elpymispaketista loppujen lopuksi koituu menoja. Emme tiedä, miten paljon EU:n eri kanavien kautta myönnettyistä veloista mitätöidään tai jää muuten saamatta. Emme tiedä, mitä muita suuria hankkeita (kuten ”vihreä talous”) on muhimassa koronahankkeen jälkeen ja niin edelleen. Suuri yleisö varmaan ihmettelee, miten puheet tulonsiirtounionista tuntuvatkin olevan totta, kun Suomi saa 3.5 miljardia (1.5 % BKT:stä) kun taas Italian koko potti on 173 miljardia (7.5 % BKT:stä).¹⁶ Ja vaikea on sanoa, mitä mieltä hallitus loppujen lopuksi on asiasta; vaikutelmaksi jää, että ainakin osa hallituksesta on valmis mihin tahansa maksuosuuden kasvattamiseen. Tunnumme elävän aikaa, jolloin jalat eivät tahdo pysyä maan pinnalla.

EU:n elpymisohjelma: pitäisikö uskoa? 15.6.2020

EU:n elpymisrahastohanke on harvinainen ilmentys suomalaisessa politiikassa. Ainakin jos seuraa mediaa, siitä vallitsee lähes täydellinen yksimielisyys. Vasemmistoliiton ja kokoomuksen kantoja on vaikea erottaa toisistaan (totta, kannanotoissa on erilaisia varauksia ja ehtoja, mutta ne ovat tavallista poliittista hämäyspulveria, jota ei tarvitse ottaa vakavasti). Eteläranta ja Hakaniemi ovat nekin yhtä mieltä hankkeesta, ja kuoroon ovat yhtyneet yleensä kaikki elinkeinoelämän lobbariorganisaatiot. Mediankaan asennetta ei tarvitse paljon arvailla. ”Tavalliset kansalaiset” ovat hieman ihmeissään, mutta sillähän nyt ei ole suurempaa väliä Suomessa.

Enemmän kuin tätä näennäistä konsensusta ihmettelee sitä, että hankkeesta ei ole tehty mitään tutkimusta tai selvitystä. Kuitenkin kysymys on muutoksesta Suomen asemassa, joka on lähes samaa suuruusluokkaa kuin liittyminen Euroopan rahaliittoon (finanssipoliittisen päätösvallan luovuttaminen Unionille, Unionin budjetin tasapainosta luopuminen, verotusoikeuden myöntäminen Unionille ja yhteisvastuu jäsenmaiden veloista). Luulisi, että nyt kun komission esitys on kaikkien tiedossa, olisi ”helppo” selvittää, mitä se konkreettisesti tarkoittaa Suomelle. Miten paljon esitys ”maksaa” Suomelle ja miten paljon Suomi siitä ”hyötyy”. Yksinkertaisimmillaan kyse on eri vaihtoehtojen vertailusta esimerkiksi tyyliin: (a) Mikä vaikutus olisi sillä, jos Suomi käyttää oletetun elpymispaketin 10 miljardin euron kustannukset itse omaan elvytysohjelmaan, verrattuna siihen, että (b) Suomi antaa 10 miljardia komission esittämällä tavalla lähinnä Etelä-Euroopan maille. Suomen kustannuksia emme vielä tarkkaan tiedä, mutta 500 miljardin lahjapaketin osalta voimme varmaan olettaa, että Suomen maksuosuus on kahden prosentin pinnassa. Toki meidän pitäisi kyetä laskemaan ehdotuksen mukaisten nettotulojen ja -kustannusten nykyarvo, koska ”lahjat” kuitenkin

maksatetaan tulevaisuudessa veronkorotuksina, muodossa tai toisessa. Minulla on sellainen käsitys, että hallituksella ei ole edes aikomusta teettää mitään selvitystä asiasta. Aina voidaan tietenkin vedosta siihen, että lopullinen elpymisohjelman muoto selviää vasta syksyllä, mutta jos asioista on silloin jo tarkoitus sopia, niin mitä selvityksiä enää tarvitaan?

Nyt kaikki EU:n komission esityksen puolestapuhujat kuittaavat perustelut vetoamalla siihen, että näin ”pelastetaan Suomen vienti”. Perusteluna on yleensä yksi luku: Euroopan Unionin osuus Suomen viennistä (vientimarkkinoista). Eli sanotaan, että koska Eurooppaan menee yli 60 prosenttia viennistä, Euroopan elpyminen on meidän kannaltamme ratkaisevan tärkeää. Tärkeää se tietenkin onkin, mutta on syytä hieman kvalifioida tätä argumenttia. Toki vientiosuus on (brexitin) jälkeen hieman yli 60 %, mutta siitä vastaavat lähinnä Saksa, muut pohjoismaat ja Hollanti. Sen sijaan ne maat, jotka saavat leijonan osan (> 70 %) elpymispaketista edustavat alle 10 prosenttia Suomen vientimarkkinoista. Tarkkoja lukuja on hieman vaikea sanoa, koska tavara- ja palveluviennin kokonaisarvosta on huonosti dataa pienten jäsenmaiden osalta. Vaihtotaseen perusteella voidaan päätellä, että Italian, Espanjan, Kreikan, Portugalin, Romanian ja Puolan yhteenlaskettu vientiosuus on vain 6.2 %, mikä on aika kaukana 60 prosentista. Tavaraviennin osalta meillä on tarkempaa dataa. Sen mukaan koko (nykyisen) EU:n vientiosuus on 53 %. Jos EU-maiden vientiosuuksia painottaa elpymisohjelman tukien määrillä, tämäkin luku puolittuu.

Suomen viennin kasvua ei siis voi laskea mekaanisesti siten, että se olisi tukien määrä kertaa EU:n osuus Suomen vientimarkkinoista, niin kuin eräät yksinkertaiset sielut tekevät. On nimittäin vielä huomattava, että elvytysrahaa saavien maiden tuonti ei suinkaan kasva yhtä paljon kuin niiden tulot. Itse asiassa paljon vähemmän. OECD:n tutkimuksen mukaan julkisen kulutuksen (raja)tuontialttius on vain 0.1. Eli julkisten menojen kasvusta vain 10 % kanavoituu tuonniksi (eli muiden maiden vienniksi). Niinpä jos ajatellaan, miten paljon Suomen vienti kasvaa (maksimissaan) elpymispaketin seurauksena, on tukisumma 750 mrd. euroa kerrottava korjatuilla tuontiosuuksilla ja julkisten menojen tuontialttiudella (olkoon se vaikka juuri mainittu 0.1). Ajatellaan vaikka Italiaa, joka saa yli neljänneksen (suoraan jaettavista) tuista, 173 miljardia euroa.¹⁷ Tuonti Suomesta on 0.37 % Italian koko tuonnista. Saadaan $173 \text{ mrd. €} \times 0.0037 \times 0.1 = 64 \text{ miljoonaa euroa}$ (Suomen koko vienti 2019 oli 96 miljardia euroa). Tuki Italialle ei siis vaikuta meidän Italian vientiimme juuri ollenkaan. Jos ajatellaan koko Euroopan unionia, meidän pitäisi tietää, mikä on Suomen osuus jäsenmaiden kokonaistuonnista. Kauppavirtamatriisi viittaisi siihen, että luku on jotain 0.7 prosentin luokkaa. Kun otetaan huomioon, että keskimääräinen luku on harhainen ylöspäin, koska elpymisrahat eivät jakaudu tasan vaan menevät ”etelään”, viennin kasvuksi

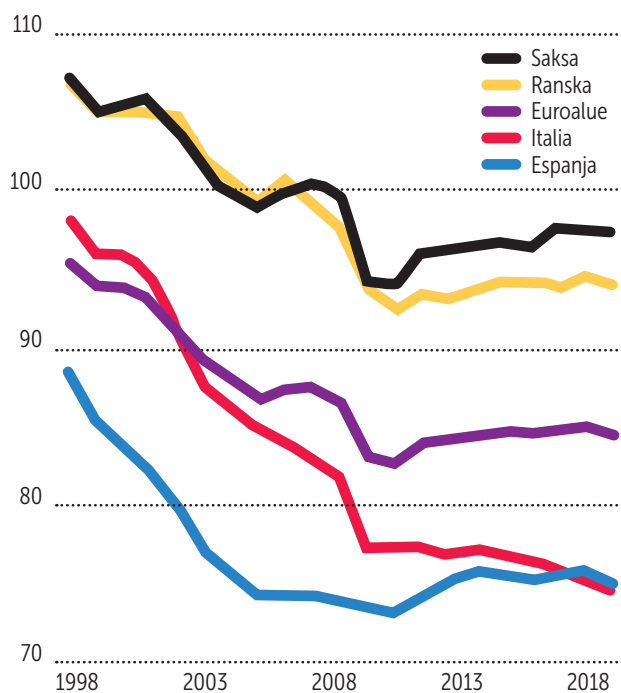
koko ohjelmasta tulee 200-300 miljoonan euron luokka oleva kasvuluku. Se on joka tapauksessa kaukana Suomen maksuosuudesta, joka ilman lainavastuitakin lähentelee (bruttona) 10 miljardia euroa. Jotta tällaisiin lukuihin päästäisiin, pitäisi Suomen viennin skaalajouston ("viennin imun suhteen") olla aivan epärealistisen suuri, koska ohjelman koko suhteessa EU kokonaistuotannon yhden vuoden arvoon on vain 5 prosentin luokkaa.

Joku tietenkin sanoo, että yksittäisten maiden lukujen perusteella laskettu arvo ei ole oikein, koska EU-maat elvyttäisivät nyt yhdessä. Se on totta. Olen joskus aiemmin laskenut finanssipolitiikan koordinaation vaikutusta FI-PO-kertoimiin ja päätynyt siihen, että kertoimet ovat ehkä noin 50 % suurempia koordinoitussa tapauksessa.¹⁸ Mutta on samaan hengenvetoon lisättävä, että EU-elpymispaketti ei sinällään merkitse mitään politiikan koordinaation suhteen. Jäsenmaat saavat rahaa, mutta siinä kaikki. Jäsenmaat voivat rahoittaa "lahjoilla ja lainoilla" niitä projekteja, jotka ne olisivat tehneet muutenkin. Eikä toimenpiteiden ajoitus välttämättä "natsaa" eri maissa. Jäsenmaat olisivat vallan mainiosti voineet vain sopia koordinoituista finanssipolitiikan toimista ilman komissiotakin. Elpymisohjelma ei siis tässä suhteessa tuo pöytään mitään uutta paitsi tietenkin komission suuremman roolin ja tulojen uudelleenjaon jäsenmaiden kesken.

Suomen suoranaisten hyöty ohjelmasta on vahvasti miinusmerkkinen. Itse asiassa pelkään, että se on vielä pahemmin miinusmerkkinen, kun se latistaa kaikki toimet, joilla Euroopan talouksien kilpailukykyä olisi voitu parantaa. Tilalle on tullut ortodoksiskeysiläinen finanssipolitiikan elvytysohjelma, joka johtaa vain suurempaan julkiseen sektoriin, kiristyvään verotukseen ja kasvaneeseen velkantaan. Kirjoitin joskus aiemmin jo komission taustapaperista, jossa väitettiin, että ohjelma on paitsi itserahoittava myös jäsenmaiden velkaantuneisuutta supistava. Minusta väitteet/tulokset ovat kestäättömiä sen tiedon valossa, joka meillä nykyään on. Vielä viisikymmentä vuotta sitten uskottiin suuriin finanssipolitiikan kertoimiin ja julkisen pääoman yksityiseen pääomaan verrattuna monikertaisiin tuottoasteisiin, mutta niitä väitteitä on vaikea enää ottaa todesta. Sinänsä tällaiset uskomukset eivät ole yllättäviä. Komissiota on alusta alkaen dominoinut Ranskasta periytyneen valtio-ohjauksen uskova ja vapaisiin markkinoihin nuivasti suhtautuva lähestymistapa. Katsotaanpa vaikka IMF:n raporttia vuodelta 2019, joka osoittaa, että Euroopassa vain Saksa on jotenkin pysynyt Yhdysvaltojen tuottavuuskehityksen vauhdissa.¹⁹ Miten voidaan kuvitella, että surkea tuottavuuskehitys "Etelä-Euroopassa" kääntyy nousuun, kun tarjolla on superlöysää raha- ja finanssipolitiikkaa?

EU:n elpymisohjelma yritetään myydä koronakriisin varjolla ja uskottelemalla, että ohjelma on ainutkertainen ja tilapäinen (kuka uskoo muovikassi- ja digiverojen jäävän tilapäisiksi?). Tilapäisyydestä puhuttiin tosin jo

Ostovoimakorjattu BKT työtuntia kohden suhteessa USA:han
Lähde: IMF 2019

Kreikan velkakriisin yhteydessä, mutta paljon ongelmallisempaa on, että kaikissa maissa, joita nyt aiotaan auttaa, julkinen talous on ollut kriisissä jo yli sata vuotta (Italiassa 160 vuotta ja muilla enemmän, katso luku *Mitä jos Italia kaatuu?*). Ja on pidettävä mielessä, että autettavia tulee kaiken aikaa lisää, koska idea EU:n laajenemisesta ei suinkaan ole kuollut. Velkakriisit Euroopassa eivät johdu koronasta eivätkä mistään muustakaan "luonnononnettomuudesta", vaan yksinkertaisesti siitä, että finanssipolitiikalta on puuttunut kurinalaisuus. Jos tehtyjä sopimuksia ei noudateta eikä markkinakurin sallita hillitä velanottoa, edessä on vielä pitkä liuta elvytys- ja pelastuspaketteja.

Miten pelastaa pankit? 25.6.2020

EU:n elpymisohjelmaa arvosteltaessa on kiinnitetty huomiota siihen, että siinä ei ole mitään elementtejä, jotka johtaisivat rakenteellisiin uudistuksiin, jotka puolestaan johtaisivat nopeampaan tuottavuuden ja tulojen kasvuun. Itse asiassa massiivinen lisälikviditeetti ja julkisen sektorin kasvattaminen johtavat aivan päinvastaisiin tuloksiin.

Yksi piirre, joka ehkä on jäänyt vähemmälle huomiolle, on pankkien asema. Vaikka EU:n elpymisohjelmassa pankeista ei puhuta juuri mitään, kaikki tietävät, että elvytysohjelman osoite on sillä suunnalla: tarkemmin sanoen Italian ja Espanjan pankeissa (ja sitä kautta myös Ranskan ja Saksan pankeissa).²⁰

Italiaa on jo kauan rasittanut heikko reaalitalouden kehitys, joka on johtanut kasvaneeseen valtion velkantaan ja pankkien "huonojen luottojen" korkeaan krooniseen ta-

soon. Jos kohta perisyys on huono reaalityalouden kehitys, todellinen perisyys on itse asiassa pankkien liian suuri rooli rahoituksen välityksessä. Tätä kuvaa hyvin se, että Euroopassa pankit vastaavat 80 prosentista yritysten rahoituksesta. USA:ssa vastaava luku on alle 20 %. Silmiin pistävää on, että USA:ssa (päävastoin kuin Euroopassa) pankkien osuus on trendinomaisesti laskenut viimeiset 40 vuotta. Vielä 1980-luvun alussa osuus oli 40 %, mutta nyt on men-ty jo alle 20 prosenttiin.

On selvää, jos pankeilla on yritysten veloista vain 10-20 %, reaalityalouden ongelmat eivät suuremmin koettele pankkien tulostuntoa, eikä valtiota tarvitse heti huutaa apuun. Eikä Amerikassa paljon huudetakaan, sillä pankkeja – jos kohta pieniä – menee jatkuvasti konkurssiin (vuoden 2007 jälkeen lähes sata), kun taas Euroopassa pankkien konkurssseja ei ole ollut vuosiin (voi sanoa vuosikymmeniin).

Pankkien ja yritysten kytkös on veronmaksajien kan-nalta arveluttava. Siitä meillä suomalaisilla on runsaasti kokemuksia. Ns. hallitun rahan (luotonsäännöstelyn) aikana 1945-1984 oli jopa vaikea tehdä eroa pankkien ja suuryritysten välillä: Kansallispankin johtokunnan jäsenet olivat Repolan hallituksessa ja päävastoin. Selvää tällöin oli, että pankit pitivät lainanottajien – ei tallettajien – puolta, mikä nyt ei ole ihan oikea tapa hoitaa riskien kantoa.

Jos kotitalouksien (valtion) riskejä yritetään pienentää, luulisi sen käyvän parhaiten niin, että pankkien roolia yritysrahoituksessa pienennetään ja sijoittajien vastuuta riskirahasta kasvatetaan. Toki riskirahasta pitää tietenkin maksaa enemmän, mutta niinhän ”terveiden markkinoiden” pitäisi tehdä. Nyt meillä on tilanne, jossa oikein kukaan ei tiedä, miten valtioiden tai yritysten riskit näkyvät finanssivaateiden hinnoissa. Valtioiden velkapapereita on markkinoilla niin mielettömiä määriä, että mitkään vaateiden (esim. osakkeiden) hinnat eivät ole ”oikeita”. Tilanne ei voi jatkua loputtomiin ilman, että talouden tehokkuus tästä kärsii. Jos emme tiedä ”oikeita” hintoja, miten sijoitukset voivat allokoida ”oikein”? Rahoitusta kuitenkin viime kädessä tarvitaan investointeihin, joiden aikajänne on pitkä, useita vuosikymmeniä. On vaikea nähdä, että rahan tarjonnalla voitaisiin jotenkin harjoittaa työllisyyspolitiikkaa, vaikka useat poliitikot näin kuvittelevat.

Mutta miten sitten lisätä muun kuin pankkivelkojen osuutta yritysten rahoituksessa? Suoraviivainen keino on tietenkin kasvattaa pankkien oman pääoman osuutta (mitä pankit tietenkin raivokkaasti vastustavat). Mutta aika selvää on, että nykyinen (2020) 8 prosentin standardi (riskipainotteisille) veloille on kovin alhainen ottaen huomioon pankkien ottolainauksen suuret muutokset viimeisen 20 vuoden aikana: esimerkiksi ”talletuspatja” on ohentunut rajusti. Mutta toki meillä on muitakin mahdollisia instrumentteja (esimerkiksi verotuksen puolella), joilla voisi edistää muiden rahoitusmuotojen kuin pankkilainojen osuutta. Mutta täytyy muistaa, että pankit tuskin ovat

kovin innostuneita markkinaosuutensa pienentymisestä. Toisaalta niillä on edelleenkin paljon vaikutusvaltaa poliittikkoihin ja virkakoneistoon.

Euroopassa on Lehmanin konkurssin jälkeen pyritty korostamaan sitä, että vastuu pankkien ”pelastamisesta” on omistajilla. Tässä tarkoituksessa on hyväksytty joukko resoluutioita, joiden perusidea on se, että ”omistajat ensin”. Ongelma vaan on siinä, että näiden resoluutioiden uskotavuus ei ole kovin korkeassa kurssissa, koska valtioiden velkojen yhteisvastuun kieltoonkin on suhtauduttu melkoisella välinpitämättömyydellä. EU:n elpymisohjelma ei kyllä millään tavalla tue ajatusta siitä, että jäsenvaltioiden veloista ei kannettaisi mitään yhteisvastuuta. Miten uskotavaa siksi olisi, että joidenkin eurooppalaisten suurpankkien annattaisiin kaatua ja samalla halvaannuttaa jonkin jäsenmaan koko talous? Vaikea sanoa, mutta sen voi helposti sanoa, että Amerikassa tilanne on tyystin erilainen: tuskin siellä yksikään pankki tai osavaltio laskee (liitto)valtion auttavan käden varaan tulevien vuosien talouskehityksen vauhdittamisessa.

Paljonko Suomi maksaa? 29.6.2020

Eurooppatiedotus.fi kertoo, että ”jäsenmailta kerättävät jäsenmaksut ovat Euroopan unionin suurin tulonlähde. Jäsenmaksut määräytyvät jäsenmaiden bruttokansantulon, arvonlisäkertymien sekä unionin keräämien maataloustullien ja tuontimaksujen mukaan”. Tähänkin lauseeseen sisältyy monta virhettä. Arvonlisäveropohjainen ”omien varojen erä” ei suinkaan perustu arvonlisäkertymiin, vaan harmonisoidun arvonlisäveropohjan perusteella laskettuun veroon (eli siis arvonlisäveroprosentilla ei voi suora-naisesti vaikuttaa jäsenmaksun määrään, epäsuorasti ehkä, koska tukeudutaan markkinahintaisiin suureisiin). Toinen virhe sisältyy sanontaan ”unionin keräämiin tullimaksuihin”. Unioni ei ainakaan toistaiseksi kerää mitään, vaan sen tekevät kansalliset tullilaitokset, jotka tilittävät pääosan (80 %) tuloista EU:lle.

Mikä sitten on Suomen jäsenmaksu? Eurooppatiedotus tarjoaa vastaukseksi vain ns. nettoerää, jonka suuruudeksi se kertoo vuoden 2018 osalta 580 miljoonaa euroa. Mutta onko nettojäsenmaksu se oikea suure? Rohkenen epäillä. Varsinainen jäsenmaksu on 2 miljardin luokkaa.²¹ Se, mitä saadaan takaisin, on jotain puolentoista miljardin kieppeillä. Mutta on pidettävä mielessä, että systeemi ei toimi niin, että VM lähettää EU:lle 2.2 miljardia ja saa paluupostissa 1.5 takasin. Suomi saa (joskus) jotain, josta se ei voi itse päättää. Se on vähän sama, jos velallisesi, jolle olet vipannut 1000 euroa, antaa sinulle takaisin 1000 euron arvosta (hänen oma arvionsa) suolakurkkuja ja sanoo, että nyt olemme sujut. Vai oletteko sujut? Muistan vaan aikanaan (taisi olla vuosi 1998), kun silloinen liikenneministeri Matti Aura valitteli minulle, että EU:sta oli tullut x miljoonaa euroa liikennehankkeisiin, mutta ne olivat tulleet kaikki

hankkeille, jotka ministeriö oli aiemmin hylännyt täysin kannattamattomina. Suomi siis sai jotain, mutta ei sitä, mikä olisi ollut sille tähdellisintä. Suomen saama ”raha” ei suinkaan ole Suomen kannalta ekvivalenttia sen rahan kanssa, jota maksamme jäsenmaksuna. On sinänsä merkittäviä, että koskaan ei ole selvitetty, mikä loppujen lopuksi on Suomen saamien ”rahojen” markkina-arvo. Yleensä keskustelu päättyy siihen, kun joku yksinkertainen sielu keksii, että EU:sta saa maataloustukea.

Asia tulee vastaan, kun tarkastelemme EU:n komission ehdottamaa elvytyspakettia, johon kuten tunnettua sisältyy 500 miljardin euron lahjapaketti lähinnä Etelä-Euroopan maille. Tässä vaiheessa tiedämme oikeastaan vain sen, mitä Suomi ”tulee saamaan”, eli noin 3.5 miljardia euroa. Maksusta emme tiedä oikeastaan mitään (koska & miten?). Mutta kuvitellaan, että maksuosuus olisi 1.7 % (joka lienee tämänhetkinen arvio). Tällöin päädyttäisiin 8.5 miljardin euron maksuihin. Eli netto olisi viisi miljardia. Mutta kun ajattelemme Suomen mahdollisesti saamien ”lahjojen” todellista markkina-arvoa, netto on varmasti suurempi kuin viisi miljardia. Paljon tietenkin riippuu siitä, mitä ehtoja, rajoituksia ja lisukkeita ”lahjoihin” sisältyy. Se taas on asia, johon me emme pysty vaikuttamaan.

250 miljardin euron velkasalkun hintaa on jo vaikeampi arvioida. Selvää kuitenkin on, että Suomen kontolle tulevien velkavastuiden markkina-arvo ei ole nolla. Jos se olisi, jäsenvaltiot ”ostaisivat” vakuudet markkinoilta. Vaikea on myös ennustaa, miten markkinat hinnoittelevat velkapaperit, kun kaikki tietävät, että rahat menevät Italialle ja muille kriisimaille. Poistuuko maariski aidosti tällaisista veloista? Toivottavasti joku tietää. Hallituksen puheenvuorojen perusteella tosin tuntuu, että kukaan ei tiedä, eikä ehkä halukaan tietää.

Mikä on Suomen tavoite – vai onko Suomella sellaista? 17.7.2020

Koronako?

Pakettia kutsutaan korona (elpymis-)ohjelmaksi. Kaikki vähänkin asioita tuntevat myöntävät, että koronapaketilla on koronan kanssa hyvin vähän, jos mitään, tekemistä. Ohjelma alkaa käytännössä 2021, eikä silloinkaan tuulen nopeudella. Komission pitää nimittäin vielä hyväksyä rahoitussuunnitelmat (mihin ”lahjoja” ja ”lainoja” aiotaan käyttää). Jos kyseeseen tulevat julkiset investoinnit, ne tuskin alkavat ennen vuotta 2022. Korona kai on kuitenkin nitistetty jo kuluvan vuoden loppuun mennessä? Olemme käsitelleen jo aiemmin väitteitä tukipaketin välttämättömyydestä Suomen viennin kannalta. Jatketaan esitettyjen (teko)syiden perkaamista.

Oikeusvaltioperiaate voimaan

Useassa koronapaketia koskevissa kommentissa on nousut esiin ajatus siitä, että paketin paras puoli on se, että

jäsenmaita voidaan jatkossa paimentaa paremmin ruotuun vetoamalla esimerkiksi ”oikeusvaltioperiaatteeseen”. Tuntuu siltä, että joidenkin mielestä on samantekevää, mitä talousvaikutukset ovat, kunhan vain päästään rokottamaan oman maailmankatsomuksen kannalta vastenmielisiä hallituksia. Luulisi kuitenkin, että oikea tie edetä on kysyä ”kansalta”, haluaako se, että Eurooppa-neuvostolla tai komissiolla on valta mitätöidä jäsenvaltioiden lakeja tai syrjäyttää niiden hallituksia, jos ne eivät miellytä jäsenvaltioiden edustajien enemmistöä vai annetaanko EU:lle valta päästä hallinnollisilla toimilla (taloudellisilla sanktioilla) samaan päämäärään?

Digi ja vihreät tavoitteet

Siinä on jonkinlainen ristiriita, että elpymisohjelmaa mainostetaan nimenomaan elvytysohjelmana talouden taantumasta, mutta toisella kädellä sitä myydään ”ilmasto-ohjelmana”. Vielä empiväisempi olen digihankkeiden suhteen. Totta, että Eurooppa on niissä jäänyt jälkeen esimerkiksi Amerikasta, mutta se ei varman johdu valtion satsauksen puutteesta. Päinvastoin Yhdysvaltojen menestys johtuu juuri siitä, että markkinat ovat toimineet tehokkaasti; ne taatusti osaavat asiansa paremmin kuin jotkut poliitikot tai byrokraatit Brysselissä.

Koko EU:n ongelma on siinä, että talusajattelu on jäänyt jonnekin 1940/50-lukujen taitteeseen, jolloin vielä ”länessäkin” uskottiin valtakunnansuunnitteluun ja säännöstelyn/kontrollin autuuteen. Anglosaksisten maiden tai Kiinan talusmenestys ei ole tehnyt mitään vaikutusta Brysseliin. Taustalla on jotenkin ranskalainen markkinavihamielisyys, joka kumpuaa satojen vuosien takaa. Kun kysytään eri maiden kansalaisilta, onko markkinatalous hyvä, ranskalaiset ovat säännöllisesti ylivoimaisia peränpiittäjiä vastauksissaan.

Tutkimus on valttia

Hallitus sanoo nojaavansa tieteseen, osaamiseen ja tutkimukseen päätöksenteossa. Hyvä. Mutta en ole nähnyt ainuttakaan laskelmaa ja selvitystä elpymisohjelman vaikutuksista Suomelle. Toki eduskunta on kuullut joitain asiantuntijoita, mutta muuten olemme muutaman fraasin varassa. Koronastakin pystyttiin pikavauhtia laittamaan pystyyn selvitysryhmiä, mutta nyt mitään ei ole edes yritetty tehdä.

On kova kiire

Elpymisohjelma on hirveän iso asia, ehkä tärkein päätös, minkä eduskunta joutuu tekemään vuosikymmeniin. Mutta kuvaan kuuluu, että on kova kiire. Ei selvityksiä, ei kansalaiskeskustelua. Juridiikka, joka oli kaikki kaikessa SOTE-uudistuksen valmistelussa, on nyt pelkkää ilmaa. Ja taas toistetaan kulunutta fraasia: ”ei tiedetä vielä lopullista tarjousta”. Mitä muuten sillä tiedolla enää päätöksen jälkeen tehdään? Kansalaismielipide ei tunnu kiinnostavan

edes mediaa. Sekin on jo puolensa valinnut. Onneksi on sentään oikeusvaltioperiaate voimassa. Mitä me muuten sillä teemme?

Elvytys ei enää elvytä 22.7.2020

Poliitikot etenevät aina siitä, mistä aita on matalin. Jos on työttömyyttä, pudotetaan rahaa helikopterista ja toivotaan, että ihmiset sääntävät kuluttamaan. Maksun aika tulee sitten joskus hamassa tulevaisuudessa, joten siitä ei välitetä huolehtia. Kun ihmisiä ei saada töihin, tuodaan työvoimaa ulkomailta. Köyhyys ”hoidetaan” ottamalla rahaa rikkailta.

Mutta koska oikein paneudutaan niihin juurisyyhin, joista heikko talouskehitys tai köyhyys johtuvat? Onko todella syynä vain ihmisten haluttomuus ostaa tai investoida – vai olisiko sittenkin taustalla perustavaa laatua olevia markkinoiden epäonnistumisia?

Nyt koronan aikana voimme itse päätellä, miten hyvin markkinat toimivat Suomessa. Kun pahin kriisi oli päällä, tuotanto lamaantui ja lähes kaikki palvelupisteet suljettiin. Mitä tapahtui? Seurasiko iso vyöry uusia yrityksiä kotikuljetuksiin ja muihin kotipalveluihin. Toki jotain, mutta olemattoman vähän. Miten kävi maskien ja desin valmistuksen suhteen? Montako kuukautta tuotannon aloittamiseen meni? Pankit ja virastot ovat olleet käytännöllisesti katsoen kiinni koko ajan? Syntyikö mitään uusia palvelumuotoja? Siirtyivätkö työttömät aloille, joissa oli pulaa työvoimasta (terveydenhoito, maatalous...). Heikosti. Lähtiköhän (tai lähteekö) yksikään ansiosidonnaiselta oleista etsimään töitä uusilta aloilta? Suunnitteleeko kukaan vakavissaan tuotannon ”palauttamista” Kiinasta Suomeen? Epäilen vahvasti. On hieman vaikea tulkita viime kuukausien kokemuksia siten, että markkinat toimisivat poikkeuksellisen tehokkaasti Suomessa.

Pointti on siinä, että kysynnän kasvattamisesta ei ole mitään hyötyä, jos ei ole työntekijöitä ja (kotimaista) tuotantoa, sillä tässä tapauksessa helikopteriraha menee (1) tuontiin ”Kiinasta”, (2) säästöihin & varallisuushintakupliin ja (3) loppukädessä inflaatioon, jos/kun usko rahan arvoon (velallisten kykyyn maksaa velkansa) romahtaa. Ihmisillä on jotenkin se naiivi käsitys siitä, että kulutus suoraan kasvattaa BKT:ta. Illuusio syntyy siitä kansantalouden tilipidon identiteetistä, jonka mukaan BKT on (hieman yksinkertaistaen) yhtä suuri kuin kulutus + investoinnit + vienti – tuonti. Tämä identiteetti ei kuitenkaan merkitse sitä, että kulutus sellaisenaan lisää kokonaistuotantoa (BKT), vaan että jälkikäteen tarkasteltuna tuotanto on yhtä suuri kuin tuotettujen hyödykkeiden käyttö. Jos nimittäin tuotanto ei kasva, kulutuksen kasvu menee yksi yhteen tuontiin. Eli olennaista on tuotanto (tarjonta), ei suinkaan kysyntä, vaikka sammakkoperspektiivistä näyttäisi siltä, että kokonaiskysyntä määrää tuotannon.

Siksi on ratkaisevan tärkeä kysymys, kasvaako tuotanto & tarjonta, jos helikopterista pudotetaan rahaa? Voi

olla, että kasvaa, jos taloudenpitäjät uskovat, että taivaasta putoavat setelit edustavat oikeasti ostovoimaa, valtion ja keskuspankin kykyä maksaa velkansa takaisin ja tulevaisuudessa talous on paremmassa kuosissa kuin tänään. Elvytys toimi 1930-luvulla ja myös sotien jälkeen – ehkä aina 2007/2008 finanssikriisin asti. Mutta on pidettävä mielessä, että ei kukaan silloin epäillyt valtioiden kykyä ja halua maksaa velkojaan takaisin. Valtiot, ml. Suomi, olivat järjestään ylijäämäisiä (perusjäämän mielessä). Tuottavuuden kasvu oli kahden prosentin luokkaa ja kokonaistuotannon kasvu vielä paljon nopeampaa. Kestävyysvaje oli vain abstrakti kuvitelma. Siksi niiden, jotka vanhasta muistista ve-toavat finanssipolitiikan aiempiin saavutuksiin, olisi hyvä pysähtyä pohtimaan, onko nykyinen odotusilmapiiri täsmälleen sama kuin vuonna 1933.

Mitä nimittäin tapahtuu, jos tulevaisuudenusko puuttuu? Ajatelkaa vaikka Suomea. Elintaso (BKT asukasta kohden) ei ole massiivisesta elvytyksestä huolimatta kasvanut lainkaan 2008 jälkeen, ja nyt taso vielä romahtaa ehkä jopa kymmenen prosenttia. Tulevien vuosien kasvu (henkeä kohden laskettuna) on alle yhden prosentin. Velka kasvaa (Vuonna 2020 > 15 miljardia euroa) ja kestävyysvajeen paikkaamiseen ei ole näkyvillä mitään ratkaisua.²² Verotus on ”tapissa”, kilpailukyky heikko (ja taas kriisin aikana olennaisesti heikentynyt), omat ja EU:n ”elvytys” toimet heikentävät kilpailukykyä ja nettovientiä entisestään, markkinat ovat muutaman monopolin hallussa, työmarkkinat elävät edelleenkin pääosin vuoden 1968 säännöillä ja ”hyvinvointivaltio” on tehnyt työnteosta kovin heikosti kilpailukykyisen vaihtoehdon.

Mistä syntyisi sellainen optimismi, joka saisi pääomapiirit investoimaan massiivisesti Suomeen? Sama kysymys koskee toki myös Italiaa ja koko EU:ta. Italia on tosin siinä mielessä fiksumpi kuin Suomi, että se osaa rahastaa vaikeuksillaan muita maita, mutta silti yhtä epäuskottavaa Italian piristymisen on kuin Suomenkin. Vaikka kuinka hoemme, että Eurooppa on tulevaisuuden suurvalta, jokainen ymmärtää, että jotain aivan perustavaa laatua on pielessä, jos taloudet pysyvät pystyssä vain negatiivisilla reaalikoroilla, keskuspankin massiivisilla velkakirjojen ostoto-ohjelmilla ja jäsenvaltioiden ja EU:n ”elvytysohjelmilla”. Osin tämä näkyy jo siinä, miten laimeasti rahoitusmarkkinat reagoivat elvytysohjelmiin.

Mutta mitä tapahtuu, jos ihmiset menettävät uskonsa velallisten kykyyn suoriutua veloistaan? Odottavatko he kiltisti siihen asti, kunnes velkoja virallisesti leikataan? Tuskin. Luultavimmin he pyrkivät eroon velkapapereista ja velkojen vastikkeena olevasta rahasta. Eli silloin alkaa pako reaaliomaisuuteen. Suomeksi se tarkoittaa samaa kuin inflaatio. Se on se sama mekanismi, jolla lukemattomat kerat aiemminkin velka on mitätöity. Mutta mikä muu vaihtoehto on tarjolla?

Paljon enemmän kuin helikopterirahaa, Suomi (ja koko Eurooppa) tarvitsee uskottavan ohjelman siitä, miten

velkakierre saadaan katkaistua, miten markkinat saadaan toimimaan paremmin ja miten liian suureksi kasvaneen julkisen sektorin kustannusrasitus saadaan kevenemään. Olemme hieman samanlaisessa tilanteessa kuin ns. siirtymätaloudet olivat vuonna 1991. Pitää vain päättää, menäänkö eteen- vai taaksepäin?

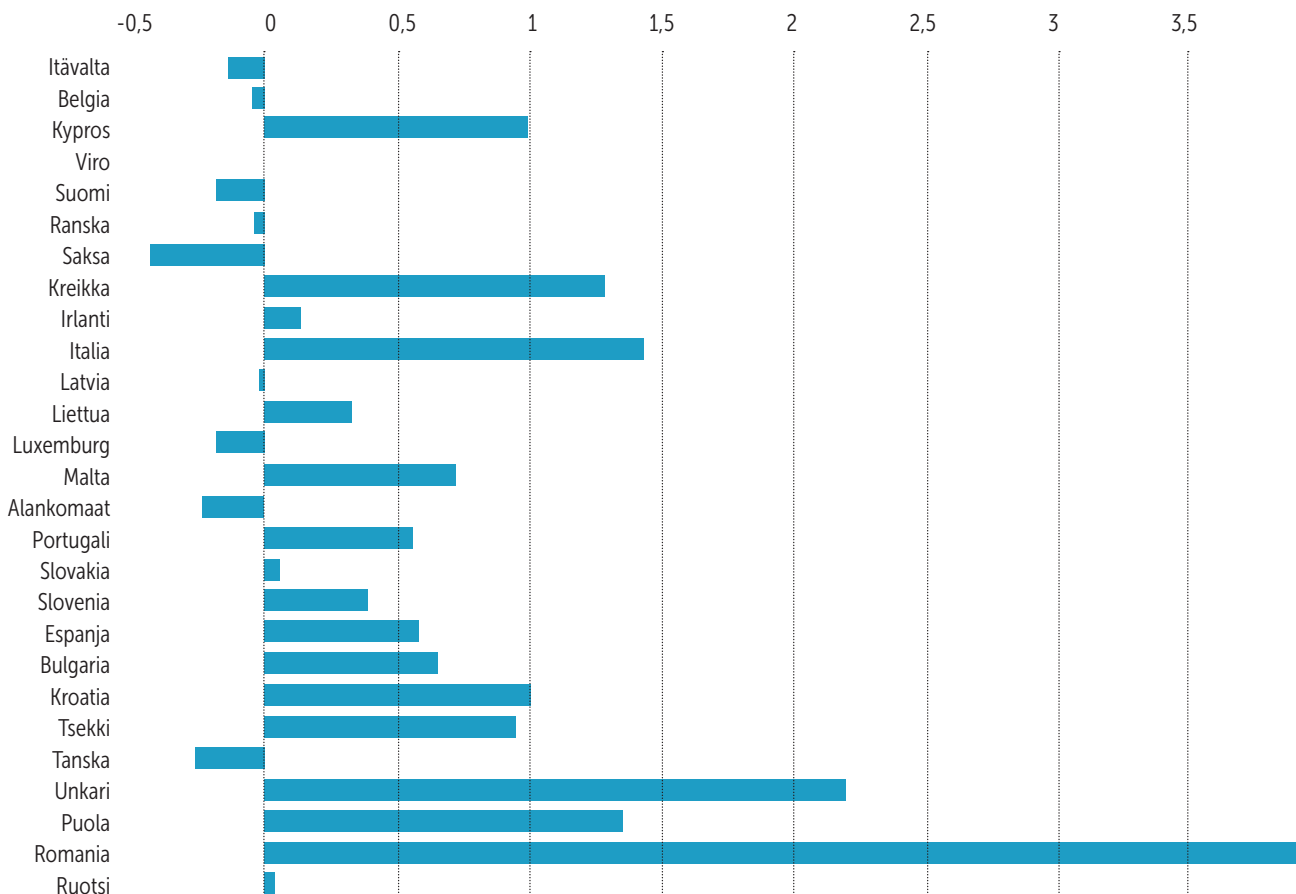
Velallakin on väliä 24.7.2020

EU:n elpymisohjelman ympärillä käyty keskustelu on keskittynyt lähinnä suoriin tulonsiirtoihin (maksut vs. ”lahjat”). Mutta on syytä pitää mielessä, että potentiaalisesti yhtä tärkeä muutos liittyy velkoihin. Päätös ottaa satoja miljardeja yhteisvastuullista velkaa muuttaa dramaattisesti riskien hinnoittelua Euroopassa. Muutos käy ilmi oheisesta kuvasta, johon on piirretty eri maiden valtioiden 10 vuoden obligaatioiden korko. Oheisesta kuvasta ilmenee, että korkoerot ovat (matalista ohjauskoroista huolimatta) huomattavia. Erot korostuvat etenkin rahaliittoon kuulumattomien maiden osalta (silmiinpistävin on tietenkin Romania, jonka osalta korko on 4 prosenttia siinä missä Saksa saa rahaa -0.44 prosentilla). Kuva muuten kertoo aika hyvin, mitkä maat kuuluvat (tai ainakin pitäisi kuulua) nuukien maiden joukkoon ja päinvastoin.

Jatkossa yhteisvastuullisen lainan korko on tietenkin josain Saksan ja Romanian korkojen välillä, yhtenä kiinnekohdana voi pitää ESM-vakuusrahaston obligaatioiden korkoja ja niiden perusteella laskea, miten paljon mikäkin maa hyötyy yhteisestä velasta. Luonnollisesti maat, joiden korko on jo nyt samoissa lukemissa tai alhaisempi (niin kuin Suomi), eivät ota yhteistä velkaa. Brysselissä toimiva Bruegel-instituutti laski eri maiden osalta kyseisen nettohyödyn, ja tulos oli se, että suurimmat hyötyjät ovat (kuvasta voi jo arvata) Italia, Espanja, Kypros, Portugali ja ei-euromaat, pois lukien Tanska & Ruotsi.²³ Italian saama etu (nykyarvona laskettuna) oli 1.9 % BKT:stä, Kyproksen 1.4 %, Maltan, Espanjan ja Portugalin n. yksi prosentti. Kreikan tarkkaa lukua oli vaikea laskea, mutta se on kutakuinkin sama kuin Kyproksella. Italian saama hyöty yhteisvastuullisesta lainasta on euroissa ilmaistuna 31.2 miljardia euroa, joka on (väestömäärään suhteutettuna) aika lähellä sitä summaa, jonka Suomen oletetaan saavan ”lahjana”. Kyse ei siis ole mistään nappikau-pasta, vaan itse asiassa isosta tulonsiirrosta lainavastuiden kantajilta lainan ottajille. On vielä muistettava, että suurille lainaottajille, kuten Italialle, nykyistä korkoeroa tärkeämpi asia saattaa olla korkoriski; muistetaan varmaan, että päivää ennen Maria Draghin ”whatever it takes” –puhetta Italian obligaatiokorot olivat yli 7 prosentissa. On arvioitu, että ky-

Kymmenen vuoden obligaation korko

Lähde: Bruegel 2020

seisen puheen seurauksena Italia on ”säästännyt” yli 100 miljardia euroa korkokuluja. Nyt korkoriski pienenee Italian osalta todella huomattavasti.

Kun puhutaan tulonsiirroista, on tietenkin vaikea sanoa, miten markkinat loppuen lopuksi hinnoittelevat EU:n liikkeelle laskemat sadat miljardit eurot ja miten vastuut vaikuttavat yksittäisten maiden lainojen hinnoitteluun. Helposti syntyy tai annetaan syntyä sellainen kuva, että yhteisvastuu on ”ilmaista”, mutta jokainen pankissa asioinut varmaan ymmärtää, että takausvastuut vaikuttavat oman lainan hinnoitteluun.

Vaikka tulonsiirrot ovat aina ongelmallisia, niin tässä tapauksessa arveluttavinta ovat kuitenkin mahdolliset käyttäytymismuutokset. Jos valtioiden veloilta poistetaan riskien hinnoittelu, niin mikä enää ohjaa sijoituksia? Rahapolitiikan nollakorkolinja on jo pitkään vaikuttanut samaan suuntaan. Perinteinen hintamekanismi ei enää toimi. Ja silloin, kun hintamekanismi ei toimi, ei toimi koko talouskaan (taas kerran viitataan Rajajoen itäpuolella tehtyyn kokeiluun). Pahin skenaario on tietenkin se, että valtion velkojen nollakorkolinja avaa padot entistä holtittomammalle velanotolle. Ja vaikka ei haluaisi maalata pirua seinälle, on pakko kysyä, mikä enää estää valtioita laiminlyövästä velkojen takaisinmaksuja? Sellaisilla maille kuin Kreikka ja Argentiina, joiden ”maine on mennyt”, on kovin vähän hävittävää takaisinmaksujen laiminlyönnistä. Ehkä sittenkin olisi pitänyt sopia joistain tiukemmista valtion taloutta koskevista pelisäännöistä, ennen kuin siirretään rahaa tililtä toiselle.

Ps. Vielä sadepäivien tehtävä: jos marjojen poiminta ei maistu, lukekaa Sebastian Edwardsin kirja *Left Behind - Latin America and the False Promise of Populism* (Chicago University Press 2012), niin ymmärrätte, miten kalliiksi tulee taloustieteen aakkosten laiminlyönti.

Velkaannu ja pelasta maailma! 1.8.2020

29.7. YLE kertoi Maaseudun tulevaisuuden ja eräiden muiden lehtien kyselystä, jonka aiheena oli EU:n äskettäin hyväksytty elpymisohjelma. Vastaajia valistettiin ennen varsinaista kysymystä seuraavalla tiedolla: *EU-maiden johtajat sopivat 750 miljardin rahastosta, jolla elvytetään jäsenmaiden taloutta koronataantumasta*. Sanonta kuulostaa viattomalta, mutta minua vaivaa tavattomasti ajatus siitä, että olisi jotenkin itsestään selvää, että 750 miljardin euron velkaoperaatio ”elvyttäisi” taloudet koronan seurausten jäljiltä (ei puututa nyt siihen, oliko ”elvytys” tai korona ”elpymispaketin” todellinen syy).

Mistä loppujen lopuksi on kysymys? Itse asiassa hyvin yksinkertaisesta asiasta. Otamme velkaa tänään ja maksamme velan takaisin huomenna. Itse asiassa idea on sama kuin jos posti toisi meille uuden luottokortin, jossa olisi vaikka 10 000 euron luottoraja. Miten reagoisimme? Sääntäisimmekö heti kauppaan ostamaan 10 000

eurolla hyödykkeitä vai puistelisimme päätämme ja arvelisimme, että emme tahdo selvitä nykyisistäkään luottokorttilaskuista? Todennäköisesti laittaisimme kortin pöytälaatikkoon ja unohtaisimme koko jutun (elvytyksen). Tulos saattaisi olla toisenlainen, jos olisimme italialainen kotitalous, ja pääministerimme kertoisi, että kiltit suomalaiset maksavat luottokorttivelkamme. Ehkä epäilisimme, voivatko he olla niin hulluja, mutta kannattaisi ainakin kokeilla, kelpaako kortti Guccin kaupassa.

Mutta palataan Suomeen. Jokainen ”koulu käymätönkin” ymmärtää, että jotta ”elvytys” toimisi, ”ostamista” estävät jotkut rajoitukset markkinoilla (voi ostaa vain maksamalla etukäteen). Jos näin on, ulkopuolinen laina siirtää ”budjettirajoitusta” ja voin tehdä sen, mikä on pitkällä tähtäimellä paras vaihtoehto, eli tehdä tarvittavat ostokset/investoinnit.

Nyt olemme kriittisen kysymyksen ääressä: onko meillä nyt todellakin tilanne, jossa niin kotitaloudet kuin yrityksetkin ovat lainamarkkinoilla siinä määrin sitovien lainarajoitusten alaisia, että he eivät voi tehdä haluamiaan taloustoimia? Toisaalta onko heillä nykytilanteessa sellainen optimistinen käsitys tulevasta tulokehityksestä, että he ovat halukkaita lisävelkaantumiseen tulevia suuria tuloja vastaan?

Eikö tilanne ole täsmälleen päinvastoin. Viimeisen kahden vuosikymmenen tulokehityksen perusteella useimmat varmaan olettavat, että reaalitytulot eivät kasva mihinkään, pikemminkin päinvastoin. Miksi he velkaantuisivat, kun velkoja ei voi maksaa pois kasvaneilla tuloilla. (Komission taustapaperissa tosin uskotellaan, että näin voi sittenkin käydä ja elvytys on itserahoittavaa; aktiviteetin kasvu on niin jättäjäismäisen suuri, että kasvaneet verotulot kattavat kasvaneet velanhoitomenot).

Mutta mikä on saanut meidät uskomaan elvytysten ihmeitä tekevään voimaan? Perinteinen selitys on 1930-luvun suuren laman ”onnistunut” lopettaminen. Kuten kaikki tietävät, lama loppui massiiviseen julkisen vallan menojen kasvuun (tosin hieman eri tarkoituksiin eri maissa). Mutta 1930-luvun lama oli kuitenkin hyvin erikoislaatuinen. Eikö meidän pitäisi pikemmin ajatella sotien jälkeistä aikaa, jolloin talouskasvu oli ennätysmäistä eikä mitään suurempaa lamaa tullut vastaan, (Suomessa) ennen 1990-luvun alkua. Mutta ei tämä kehitys suinkaan perustunut mihinkään elvytykseen. Julkinen sektori oli massiivisesti ylijäämäinen aina finanssikriisiin 2009 asti. Vuoden 2010 jälkeen se on ollut kroonisesti alijäämäinen joka ainoa vuosi. Eikä talouskasvusta ole tietoaakaan. Huomatkaa, että julkisen sektorin ylijäämä oli 1970-luvulla parhaimmillaan yli 10 % BKT:stä. Nykyrahassa se vastaisi 24 miljardia euroa.

Ajatellaan vaikka Saksan talousihmettä 1948 jälkeen. Ei se perustunut millään tavoin elvytykseen vaan tiukkaan finanssipolitiikkaan. Saksassa, samalla tavalla kuin kaikissa muissakin länsimaissa, julkisen sektorin perusjäämä oli selkeästi ylijäämäinen aina 1974 öljykriisin asti. Saksan

talousihmeen isä Ludwig Erhard uskalsi Saksan miehityksen vielä kestäessä uhmata viranomaisia ja (muuta) poliitikkoja ja poistaa ”kaikki” säännöstelytoimet ja kilpailun rajoitukset. Tunnettu tosiasia on, että hän suhtautui hyvin kriittisesti (jopa vihamielisesti) EEC:n Komission säännöstelyhenkiseen ja markkinoihin nuivasti suhtautuvaan ajattelutapaan. Jos hän yhä eläisi, olisi hän varmaan kauhuissaan EU:n nykysuuntauksista.

Kaikki varmaan tietävät, että Erhard kirjoitti kirjan *Wohlstand für alle* (hyvinvointia kaikille), joka Suomessa on käännetty nimellä ”Saksan talousihme” (Gummerus 1959). Moni kuvittelee pelkästään kirjan otsikon perusteella, että Erhard olisi ajanut takaa jonkinlaista sosialistista tulojen uudelleenjakotaloutta. Mielestäni tällainen tulkinta perustuu täydelliseen väärinkäsitykseen Erhardin ajatuksista. Todisteeksi riittänee yksi sitaatti hänen edellä mainitusta kirjastaan:

Olen viime aikoina säikähtänyt voimaa, jolla koko sosiaalilisella alalla on kohotettu huuto kollektiivisen turvallisuuden puolesta (...) jos tämä sairauden leviäminen jatkuu, luisomme yhteiskuntajärjestelmään, jonka vallitessa jokaisella on käsi naapurin taskussa: periaatteeksi tulee silloin: Minä huolehdin toisista ja toiset minusta. Sokeus ja velttous, jotka ohjaavat meitä huolto- ja hyvinvointivaltiota kohden, voivat koitua vain turmioksemme. Tämä harras halu on ehkä enemmän kuin mikään muu omiaan surmaamaan hitaasti mutta varmasti todelliset inhimilliset hyveet: halun omaksua vastuuta, lähimmäisen ja ihmisrakkauten, halun pitää puoliaan, valmiuden huolehtia itse itsestään ja paljon muuta hyvää”.

Erhard pääsi historiaan Saksan ”talousihmeen” isänä. Rohkenen epäillä, että samanlaista titteliä ei tyrkytetä nykyiselle EU:n komissiolle.

Mitä jos Italia kaatuu? 11.9.2020

Kysymys näkyy toistuvan jokaisessa EU:hun intomielisesti suhtautuvan blogissa, mutta kukaan kysyjistä ei oikein tunnu tajuavan, miten absurdi kysymys on. Ja mitä pahinta, kysyjillä tuntuu olevan kovin historian perspektiivi asioihin. Yritetäänpä korjata tilannetta.

Italia, samoin kuin muut avustuksista valtaosan saavat maat: Espanja, Kreikka, Portugali ja Romania, eivät ole ensimmäistä kertaa ”pappia kyydissä”. Jos vaivautuu tutkimaan Italian vuoden 1860 jälkeistä taloushistoriaa, törmää vuodesta toiseen kriiseihin. Italia yritti ennen ensimmäistä maailmansotaa päästä kultakantaan, mutta siitä ei tullut mitään. Paria lyhyttä episodina lukuun ottamatta Italian liira oli kelluva ja hyvin epävakaa valuutta. 1800-luvun lopulle oli tyypillistä pitkä pankkikriisien ajanjakso, joka kummasti muistuttaa nykypäivän tilannetta. Mussolinin aikana Italian talouskehitys oli naapureihin verrattuna surkeaa ja vasta toisen maailmansodan jälkeen Italian taloudessa tapahtui, voi sanoa, talousihme, joka kuitenkin päättyi öljykriisiin 1974. 1900-luvun lopun hitaasta kasvusta

siirryttiin EMU:n myötä nollakasvuun 2000-luvun alussa, eikä sille näy loppua.

Espanja on samanlainen taloudenpidon epäonnistuja kuin Italia. Maalla on synkkä (Euroopan synkin) historia velkojan laiminlyönneissä (konkursseissa). Francon kuollessa 1975 maa oli elintasossa lähes kehitysmaan tasolla, mutta sen jälkeen massiiviset tulonsiirrot Euroopan Unionilta ja massaturismi onnistuvat kuomaan umpeen kuilua muiden Länsi-Euroopan maiden suhteen. Espanjan pankkikriisien historian kirjoittamiseen ei tässä yhteydessä kannata vielä ryhtyä. Kreikka ja Portugali kuuluvat nekin maihin, joiden velkojen on aina ollut syytä varautua siihen, että ainakin valtion velat jäävät maksamatta.

Eli nykyisessä pankki- ja valtionvelkakriisissä – jotkut haluavat kutsua koronakriisiksi – ei ole mitään uutta, niiden syyt ovat paljon syvemmällä kuin tilapäisissä kysyntähäiriöissä, joita ehkä voidaan hoitaa ns. elvytystoimilla. Koska näin on, elvytystoimet itse asiassa ovat pikemmin haitallisia kuin hyödyllisiä. Jos potilas sairastaa sokeritautia, ei hänelle pidä antaa syöpälääkkeitä.

Taloushistoria on siinä mielessä hauska aine, että sen mukana oppii saamaan perspektiiviä monelle nykypäivän asialle. Näin on myös EU:n tulonsiirtopaketin suhteen.

Koulussa meille opetettiin, että 1500-luvun alussa Euroopassa oli uskonpuhdistus, joka johtui siitä, että Martin Luther ja monet muut alkoivat kapinoiden katolisen kirkon väärää uskonkappaleita vastaan. Toki näin varmaan oli, mutta ehkä iso kuva oli kuitenkin toisenlainen. Kai kuitenkin oli niin, että kyse oli enemmänkin rahasta. Rooma (ei siis vielä Brysseli) oli sen ajan verottaja (kymmenykset kirkolle) ja ”veronmaksuun” kyllästyneet ruhtinaat ja kuninkaalliset halusivat lopettaa tulonsiirrot Roomalle. Kustaa Vaasa ei taatusti ollut niin syvälinen kristitty, että hän olisi pelkästään uskonnollisista syistä tehnyt pesäeroa katoliseen kirkkoon. Hän halusi yksinkertaisesti vain rahaa maksaakseen velat Saksan kauppahuoneille, ja kirkon omaisuuden takavarikko tarjosi siihen oivan mahdollisuuden. Tanskan kuninkaan Fredrik I:n tarkoituksiperät tuskin tästä paljon poikkesivat.

Sama motiivi oli varmasti myös saksalaisilla ruhtinailla ja Englannin kuninkaalla Henrik VIII:lla. Mielenkiintoista on lukea esimerkiksi Francois Velden kirjoja, joista käy ilmi, että myös Ranska (tai oikeammin kuningas Frans I) oli vähällä ”loikata” protestanttien joukkoon, mutta Rooma suostui pienentämään ranskalaisten maksutaakkaa. Hieman samanlainen episodi toistui myös Espanjan kanssa. Jäsenmaksuhyvitykset eivät suinkaan ole mikään uusi asia Euroopassa, yhtä vähän kuin ”kapinat” jäsenmaksuja kerääviä ylikansallisia järjestelmiä vastaan.

Opettavaista on lukea myös Francois Velden ja Thomas Sargentin kirja Ranskan vallankumouksesta. Koulussa tarina eteni pääosin tyyliin: ”kansa kyllästyi itsevaltiuteen, tappoi kuninkaalliset ja muut porhot, mutta lopulta kansa kyllästyi terroriin ja valta luisui sotilaille”.²⁴ Toki tässäkin

on totuuden siemen, mutta kai kuitenkin perusongelma oli se, että Ranskan valtio oli 1789 konkurssissa. Sen sijaan, että valtio olisi ”vanhaan tapaan” jättänyt velat maksamatta, se yritti säätää verolakeja, joilla uhkaava konkurssi olisi vältetty. Kansalliskokous valitsi kuitenkin toisen tien. Vanha hallinto vientiin giljotiiniin ja talouspolitiikassa alkoi vaihe, joka hämmästyttävän tarkoin vastaa Chávezin ja Maduron hallituksen linjaa Venezuelassa. Valtion menoja ei suinkaan leikattu vaan kasvatettiin ja rahat otettiin takavarikoimalla kirkon ja aatelin omaisuus. Kun nämä ”rahat” loppuivat, siirryttiin suoraan setelirahoitukseen ja sitä kautta hyperinflaatioon. Ja kun sitä torjuttiin (maailmanhistorian ehkä kattavimmalla) hintasäännöstelyllä, päädyttiin siihen, missä nyt ollaan Venezuelassa. Kuvaavaa on, että kun Robespierre kuljetettiin giljotiiniin, kansa oli sankoin joukoin ilkkumassa hänelle ”kirotusta” säännöstelystä ja talouspulasta. Jakobiinit osasivat ottaa, mutta eivät antaa. Siinä on ehkä vihje omallekin hallitukselle.

Mutta palataan vielä EU-pakettiin. Minusta olennainen asia on juuri se, että Euroopassa on ongelmia, mutta ylikansalliset tulonsiirrot ja massiivinen fiskaaliekspansio eivät korjaa niistä mitään, päinvastoin kaikki korjaavat toimet jäävät tekemättä. Mitään ei tapahdu markkinarakenteelle, työmarkkinajoustoille, eläkejärjestelmille, verorasitukselle, veropohjalle ja verotuksen epäneutraalisuudelle. Ongelmapankkien tilanne vain jäädytetään odottamaan seuraavaa avustuspakettia.

Koska perusongelmiin ei puututa, on päivän selvää, että aina vain uusia avustuspaketteja tulee ja aina niitä ajatetaan läpi samoilla epärehellisillä perusteluilla. Eurooppa-neuvoston hyväksymästä paketista voi jo lukea ”kupletin juonen”. Suomi on ja pysyy nettomaksajana tästä ikuisuuteen. Euroopan maiden tuloerot ovat pysyneet samanlaisina viimeiset 200 vuotta; mihin ne nyt muuttuisivat?

Puoli vuotta sitten minulle soitettiin yhdestä pikavippiyhtiöstä ja kerrottiin, että minulle on myönnetty laina. Ärtynenä vastasin, että en ole anonut mitään lainaa: joku huijari oli anonut lainaa nimissäni. Ensimmäinen ajatukseni oli tietenkin se, että laina (siinäkin tapauksessa, että se tulee omalle tilille) tietää jatkossa takaisinmaksuja ja korkomenoja. En todellakaan käsittänyt, että pikavippi olisi sama kuin ”lahja”, niin kuin poliitikot puhuvat. Suomi saa ”lahjan” – mitä ihmettä, eivätkö he ymmärrä eroa plussan ja miinuksen välillä? Ehkä he ajattelevat, että kaksi miinusta on plussa?

Taas kerran EU-maksujen etumerkki muuttui 2.11.2020

Helsingin Sanomilla on taas kerran hyviä uutisia EU-tukipaketin puolesta kiivaileville kansalaisille: lehdessä (HS 1.11.2020) kerrottiin, että ”EU-elvytys loiskuu yli rajojen ja parantaa Suomenkin bruttokansantuotetta. Kun elvytyspaketin rahoilla lisätään tuotteiden kysyntää Espanjassa,

siitä hyötyvät myös suomalaiset välituotteiden ja koneiden valmistajat.”

Ensimmäinen kysymys, joka tulee mieleen, kun näkee otsikon, on se, kuka tällaisen tutkimuksen on tehnyt? Onko jokin erityinen syy, että tämä tutkimus on poimittu tuhansien muiden tutkimusten joukosta HS:n pääkirjoitussivulle?

Tällaisia kysymyksiä on syytä tehdä, koska tutkimuksen tekijä Oliver Pieck kuuluu sarjaa ”ei ole koskaan kuulut”, mikä ei ehkä johdu omasta tietämättömyydestä, vaan siitä, että tutkijan CV on kovin vaatimaton: varsinaisia tieteellisiä julkaisuja ei ole lainkaan.²⁵ Myöskään tutkijan kotipaikka Momentum-instituutti Itävallassa ei soita mitään kelloja. Hieman ihmettelee, miksi Helsingin Sanomat ei ole valinnut lähteekseen esimerkiksi IMF:n mallilaskelmia siitä, miten Saksan ekspansiivinen politiikka vaikuttaa muiden EU/EMU-maiden talouksiin?²⁶ Olisiko niin, että IMF:n – samoin kuin Komission ja EKP:n – laskelmissa on liian vähän ”loisketta”.

No, oli tekijä kuka tahansa ja mistä tahansa, on kohutuullista katsoa, mitä on tullut tehtyä ja miten saadut tulokset on kerätty kasaan. Siinä suhteessa epäileville kommentille on paljon sijaa.

On hieman vaikea lyhyesti selostaa Pieckin laskelmia, mutta yritetään. On ensinnäkin sanottava, että Pieckillä ei ole mitään varsinaista makromallia samalla tavalla kuin esimerkiksi IMF:llä.²⁷ Laskenta lähtee liikkeelle ns. panostuotomatriisista, jossa tilastopohjaisesti tarkastellaan tulo- ja hyödykevirtoja eri toimialojen ja sektoreiden välillä. Järjestelmässä ei ole mitään käyttäytymisyhtälöitä: tulot muuttuvat ”mekaanisesti” tuotannoksi (kiinteissä suhteissa eri toimialojen tuotantoon) ja sitten vastaavasti työllisyydeksi. Osa tuloista valuu ulkomaiseen tuotantoon tuonnin kautta; tuonnin jakautuminen eri maiden kesken määräytyy kauppavirtamatriisista, joka sekin kuvaa historiallisia tilastollisia kauppavirtoja. Hinnoilla ei ole tässä kuviossa (sen paremmin panostuotos-tarkastelussa kuin kauppavirtalaskelmissa) mitään roolia. Vaikka laskentamenettely tuo mieleen neuvostotalouden viisivuotissuunnitelmat, ei itse perusidea ole täysin älytön. Mutta tulosten tulkitsijan on syytä olla varuillaan laskelmien äärimmäisten oletusten suhteen. Aina kun muutetaan tuloja ja menoja, myös niiden rakenne muuttuu, ja se muuttuu paljon, kun muutokset ovat hyvin erilaisia maiden ja toimialojen suhteen.

Pieckin tarkastelu ei kuitenkin pääty tähän. Oletettu työllisyyden kasvu johtaa vaiheessa kaksi tulojen kasvuun ja tämä johtaa keynesiläisen kertoimen kautta kulutuksen kasvuun. Kulutuksen kasvu taas panee liikkeelle investoinnit, ja ne taas puolestaan kasvattavat tuotantoa ja tuloja. Niinpä Pieckin mallissa (joka on EU-laskelmien taustalla) yhden prosentin tulojen kasvu Saksassa saa aikaiseksi Suomessa 0.02 prosentin suoran viennin kautta tulevan BKT-vaikutuksen, sen aikaansaama kulutuksen kerroinvaikutus on 0.04 % ja taas sen aikaansaama investointien

kasvuvaikutus peräti 0.11 %. Eli Suomessa BKT kasvaa peräti 0.17 %. Pieckin laskelmat EU-paketin vaikutuksista noudattavat samaa kaavaa. Siten esimerkiksi Suomen BKT:n oletettu 4.1 prosentin kasvu (kasvu suhteessa hypoteettiseen perusuraan) johtuu pääasiassa edellä mainituista kerroinvaikutuksista. Eli laskelma menee seuraavasti: Suomi saa 1.5 % suhteessa vuoden 2020 BKT:n arvoon, josta kotimaiseen tuotantoon jää 1.1 %. Kerroinvaikutukset (kulutus & investoinnit) nostavat kuitenkin luvun 4.1 prosenttiin, mikä tarkoittaa vuoden 2020 rahassa kymmentä miljardia euroa. On kuitenkin syytä pitää mielessä että 10 miljardia BKT:ta ei tarkoita samaa kuin 10 miljardia tuloja; BKT kuin ei ole ”tuloa”. 10 ”BKT-miljardia” tuottaa vain hieman yli 8 miljardia kansantuloa, jolla tulevat EU-verot maksetaan. Jos Suomen ”saama” 4.1 % suhteessa BKT:n arvoon kuulostaa suurelta, voi kertoa, että Pieckin laskelma lupaa Kreikalle peräti 21.5 prosentin BKT:n kasvua. Espanjan saldo olisi 16.6 % kun taas Italian olisi tyytyminen 14.4 prosentin kasvuun. Luvut tuntuvat aika isoilta, kun muistaa, että EU:n useammassa sadassa miljardissa liikkuva ”kokonaislahja” on vain 2.9 prosenttia koko EU:n BKT:stä, joten on vaikea ymmärtää, miten se saisi aikaiseksi näin suuria kasvunumeroita.

Helsingin Sanomat on siten väärässä väittäessään, että mainittu 4.1 % johtuu ulkomaankaupan ”loiskevaikutuksista”. Vaikutukset johtuvat pääasiassa oletetuista kulutuksen ja investointien (valtavan) suurista kerroinvaikutuksista. Kerroinvaikutukset ovat kuitenkin vain olettamuksia, niiden takana ei ole mitään teoreettista mallia tai havaittua tilastollista riippuvuutta, sillä tavalla, mitä nykyään edellytetään politiikkakäytössä olevilta makromalleilta. Ulkomaankaupan ”loiskevaikutuksia” ei kukaan kiellä, mutta yleensä kuitenkin oletetaan, että niiden mittakaava on verraten vaatimaton. Esimerkiksi IMF:n GIMF-mallissa suuruusluokka on vain noin 0.1, ei missään tapauksessa läheläkään ykköstä. Toisaalta ei kukaan enää vuonna 2020 usko siihen, että finanssipolitiikan pitkän aikavälin kerroin olisi luokkaa kolme tai neljä. EU:n tapaisen ”pienen” joustavien valuuttakurssien avotalouden osalta luontevin oletus on, että kerroin on yksinkertaisesti nolla, eli euron satsaus tuottaa euron verran kasvua.

Pieckin laskelma – samaten kuin kaikki samanlaiset vulgaaritaloustieteelliset laskelmat – perustuvat oletukseen, että talousyksiköt eivät välitä tippaakaan siitä, että EU:n lahjat pitää maksaa (korkojen kera) takaisin vuodesta 2028 alkaen. Eli suomalaisia kiinnostaisi vain luku 3.2 miljardia. 6.6 miljardia (plus korot) olisi vain budjetin liitteen alaviitetavaraa. Toinen korkeita kerroinvaikutuksia perusteleva oletus on se, että niin kotitaloudet kuin yrityksetkin ovat seuraavien viiden vuoden ajan pysyvästi säännöstelyjä lainamarkkinoilla. Investoinnit käynnistyvät vain, koska EU-paketti generoi lisää tulovirtaa yrityksille.

Sanomattakin on selvää, että kumpikaan oletus ei ole järkeenkäypä. Siksi en panisi hirveästi painoa tämänkal-

taisille selvityksille. Ymmärrän kyllä, että ne, jotka suhtautuvat myönteisesti EU:n kasvavaan rooliin ja kehitykseen kohti liittovaltiota, tervehtivät ilolla kaikkia ”oikeaan tulokseen päätyviä” tutkimuksia tai selvityksiä, mutta tieteellisen moraalien kannalta tällainen ”etsi tulos, josta pidät” -menettely ei ole toivottavaa. Säälly vaan, että se tuntuu olevan journalistiikan nykypäivää.

Sitten kun on koronmaksun aika 30.11.2020

24.7.2020 kirjoitin Brysselissä toimivan Bruegel-tutkimuslaitoksen laskelmista, joiden mukaan kesällä Eurooppa-neuvostossa hyväksytty paketti johtaa valtaviin tulonjakovaikutuksiin (eli kuten tutkimusraportin otsikko sanoo: ”*The EU's recovery fund proposals: crisis relief with massive redistribution*”). Raportin sanoma on kummasti jäänyt suorien tulonsiirtojen varjoon, vaikka em. raportissa todetaan, että pakettiin liittyvien lainojen vastaanottajamaat hyötyvät jo alemmista koroista määrällä, joka vastaa yli yhtä prosenttia BKT:sta. Italian saama etu (nykyarvona laskettuna) oli 1.9 % BKT:stä, Kyproksen 1.4 %, Maltan, Espanjaan ja Portugalin n. yksi prosentti. Kreikan tarkkaa lukua oli vaikea laskea, mutta se on kutakuinkin sama kuin Kyproksella. Italian sama hyöty yhteisvastuullisesta lainasta olisi Bruegelin raportin mukaan euroissa ilmaistuna 31.2 miljardia euroa.

On kuitenkin syytä pitää mielessä, että mainitut luvut edustavat minimiarviota saajamaiden hyödyn määrästä, koska ne perustuvat viimeaikaisiin (2020) alhaisiin korkonoteerauksiin. Nykyisessä nollakorkotilanteessa yleinen ajattelutapa on sellainen, että koroilla ei ole mitään väliä. Kuvaavaa on kansanedustaja Johannes Koskisen arvio, jonka mukaan EU:n paketin kritiikkiin liittyy väärinkäsitys: ”se maksaa itsensä takaisin” (US 7.11.2020). Koskisen päättely perustuu siihen, että arvioitu 6.6 miljardia euroa maksetaan takaisin vasta 2028-2058, ja siihen mennessä talouskasvu on ”syönyt” pääosan EU-maksuista. Ideana tässä ”logiikassa” on se, että talouskasvu on jatkossa reippaasti suurempi kuin reaalin korkotasoa, mikä tarkoittaisi jotain sellaista kuin, että korot olisivat nollassa 2058 asti, inflaatio 2 % ja BKT:n kasvu 2-3 % vuodessa.

Ongelma vaan on se, että tällainen skenaario ei ole mahdollinen. Jos nimellisen BKT:n kasvu on reipasta, eivät korot taatusti pysy nollassa. Jos korot sen sijaan ”normalisoituvat”, 6.6 miljardia helposti kaksinkertaistuu vuoteen 2058 mennessä. Mutta tämäkin logiikka perustuu ajatukseen, että EU-paketti jäisi ainutkertaiseksi. Mutta kuka enää marraskuussa 2020 uskoisi tähän? Eli todennäköisin skenaario on, että EU kasvattaa jatkossa reippaasti velkantaansa. Eli jatkossa entistä suurempi osa jäsenvaltioiden velasta otetaan yhteisvastuullisesti.

Suomen kannalta tämä on kaikkea muuta kuin hyvä asia. Suomi on kuitenkin yhäkin EU-maiden joukossa yksi vähiten velkaantuneista maista. Se on edelleenkin maa,

joka saa velkarahaa keskimäärästä halvemmalla. Eli järjestelmä, jossa se joutuisi suoraan tai epäsuorasti maksamaan EU-alueen keskimäärästä hintaa (korkoa) veloista, nostaa sen velanhoidomenoja. EU-komission arvion mukaan Kreikan velka/BKT-suhde on 2021 lopussa yli 201 % ja Italian 160 %.²⁸ Selvää on, että tällaiset maat mielellään näkevät, että EU toimii velkojen välittäjänä. Itse asiassa voi olla, että tällainen vaihtoehto on niille ainoa mahdollinen, jos velkaantuminen ei heti ”pysähdy”. Mutta miksi se pysähtyisi, jos ”halpaa” rahaa on yllin kyllin tarjolla?

Kun ajatellaan, mitä se tarkoittaa rahassa, on syytä pitää mielessä, että vain 25 vuotta sitten korkoerot esimerkiksi suhteessa Saksaan olivat aivan eri numeroissa kuin tänä päivänä. Kreikka maksoi valtion velasta yli 10 ja Italia yli 5 prosenttia korkeampaa korkoa. Ylivelkaantuneilla mailla on valtava korkoriski, joka ei tietenkään häviä mihinkään, koska sen taustalla oleva maksukyvyttömyysriski on yhä olemassa. Ainoa mikä muuttuu, on se, että kustannukset tulevat kaikkien jäsenmaiden kannettavaksi – myös siinä tapauksessa, että maa (esimerkiksi Suomi) ei ottaisi vastaan EU:n ”välittämää” lainarahaa, koska vastuu veloista koskee kaikkia jäsenmaita. Eli väännettynä rautalangasta, velaton maa joutuu maksamaan velattoman maan koron sijaan keskimääräistä (velattoman ja velkaisen maan keski-) korkoa.

Siten ajatus siitä, että ongelmat liittyisivät vain suoriin tulonsiirtoihin maiden välillä, on väärä. Suomi on tähän mennessä (pääosin) välttynyt muiden maiden huonon taloudenpidon aiheuttamilta korkokustannuksilta. Jopa silloin kuin Suomi oli osa Venäjän keisarikuntaa, Suomi säilytti oikeuden hoitaa itse talouttaan ja rahoitusoperaatioitaan. Tuloksena oli se paradoksaalinen tilanne, että Suomi sai velkaa paljon halvemmalla kuin muu keisarikunta.²⁹ Korkoero Suomen ja muun valtakunnan välillä oli sortovuosiin asti puolentoista prosentin luokkaa, mikä kultakannan oloissa oli todella paljon. Vuoden 1890 postimanifesti pani alun sortokaudelle, jolloin Suomesta väistämättä

tuli epäilyttävä lainanottaja, ja kun Venäjä vielä 1897 liittyi kultakantaan, korkoero muun valtakunnan suhteen hävisi lähes täysin, samalla kuin korkoero muihin Pohjoismaihin kasvoi tuntuvasti.³⁰

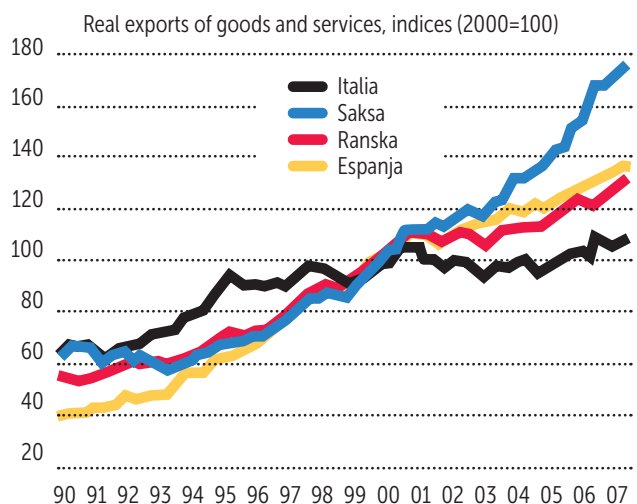
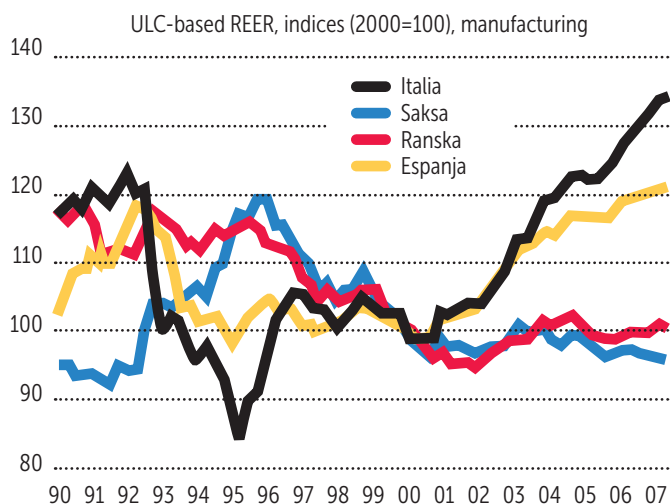
Tätäkin taustaa vasten tuntuisi vähintäänkin haikealta, jos se hyvä maine, joka Suomella on velkojen maksajana, vain häviäisi historian kirjoihin ja meistä tulisi velkojien silmissä vain maa x jossain Euroopassa.

Toistuvasti ainutkertainen 1.2.2021

Luen epäuskoisena hallituksen esitystä eduskunnalle EU-apupaketista (260/2021). En odottanut löytäväni 49 sivun tekstistä mitään laskelmia tai arvioita paketin hyödyistä ja haitoista Suomelle, mutta silti esityksen sävy on tyrmäävän apologeettinen kertoessaan, miten apupaketti lisää solidaarisuutta EU-maiden välillä ja mitä kaikkea hyvää EU on tehnyt meidän hyväksemme. No, kaikesta tästä voi keskustella, mutta kun esitys moneen kertaa vannottaa, että apupaketti on poikkeuksellinen ja väliaikainen, tuntuu, että aivan kaikkea ei kerrota.

Vaikka meillä sanotaan olevan luotettava ja valpas media, tiedämme yhä olemattoman vähän siitä, mitä kulissien takana tapahtui ennen kuin Macron, Merkel ja heti perään Euroopan komissio julkaisivat ehdotuksensa ”korona-apupaketista”. Toki tiedämme, että etenkin Italian pankkien tilanne oli loppuvuonna 2019 niin heikko, että ounasteltiin jonkinlaista pelastussuunnitelmaa, joka olisi saattanut johtaa mm. velkojien saamisten leikkauksiin. Alkuvuodesta 2020 tilanne kuitenkin kärjistyi nopeasti. Kriisin syvenemisestä saa hyvän kuvan seuraamalla EKP hallinnoiman pankkien välisen maksujen välitysjärjestelmän (Target2) saldotilannetta: maaliskuun ja kesäkuun välisenä aikana Saksan pankkien saamiset Italiasta ja Espanjasta kasvoivat lähes 200 miljardilla eurolla nousten kesäkuun lopussa käsittämättömän korkealle 995 miljardin tasolle.

Italian nousevat työvoimakustannukset ovat kulkeneet käsi kädessä hidastuvan viennin kanssa. Lähde: IMF 2008

Selvää oli, että tässä tilanteessa oli pakko tehdä jotain. Toki näin tapahtuikin. EKP lisäsi Pandemic Emergency Purchase Programme -ohjelman ja jo olemassa olevan Asset Purchase Programme -ohjelman puitteissa rajusti eurojärjestelmän likviditeettiä, joka huomattavassa määrin ohjautui italialaisten arvopapereiden ostoihin. EKP:n kesäkuun puolivälissä käynnistämä 500 miljardin suuruinen Targeted Longer-Term Refinancing Operations -ohjelma oli selvästi (korko)tukiohjelma heikossa kunnossa oleville (italialaisille ja espanjalaisille) pankeille.

Vaikka koronaepidemia oli jonkinlainen laukaisija Italian (samalla tavalla kuin Espanja ja Kreikan) pankkien kriisille, on epärehellistä pitää pandemiaa syynä. Syitä saa hakea paljon kauempaa, itse asiassa eurojärjestelmän synthyetkistä asti.

Kun päätös valuuttaliitosta oli tehty 1995, seurauksena oli ennennäkemätön korkeasuhdanne Etelä-Euroopassa, josta ehkä näkyvin merkki oli Espanjan jättiläismäinen kiinteistöhintakupla 2000-luvun alussa. Kun hetkessä siirtyään 10 prosentin inflaatiosta ja 15 prosentin koroista nollainflaatioon ja kahden prosentin korkoihin, jonkun on pakko mennä pieleen. Italian tapauksessa seurauksena oli kustannuskehityksen karkaaminen käsistä. Itse EMU-päätös tiesi jo huomattavaa liiran revalvaatiota, ja seurannut muita euromaita nopeampi inflaatio repi 2010-luvun loppulle tultaessa jopa yli 40 % kaulan Italian kustannustasossa suhteessa Saksaan.

Seurauksia ei pidä ihmetellä: Italian vienti pysähtyi kuin seinään, teollisuustuotanto laski rajusti; vuoden 2007 (siis ennen finanssikriisiä) tasosta 130 on pudottu lähes 30 prosenttia. Italian autoteollisuus, joka 1960- ja 1970-luvun taitteessa oli maailman viidenneksi suurin, on nyt sijalla 19. Vuonna 1989 Italiassa valmistettiin 2.2 miljoonaa autoa, mutta vuonna 2019 enää 900 000. Samaan aikaa kuitenkin maailmalla autojen tuotanto on lähes kaksinkertaistunut.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana mitään olennaista parannusta ei tapahtunut Italian kilpailukyvyssä. Berlusconi 2011 jälkeen seuranneet hallitukset (etenkin Renzi) ovat vain kasvattaneet kotimaista kysyntää ja valtion velkaa. Italian talous on ehkä eniten Euroopassa kärsinyt siitä, että tuotanto on suuntautunut aloille, joissa kansainvälinen kilpailu on kovinta. Ja koska kilpailukyky on heikko, markkinat on menetetty Kiinalle ja muille nousville talouksille. Korkean teknologian tuotannossa Italia on selvä peränpitäjä Euroopan suurista talouksista.

Kaiken tämän jälkeen voi kysyä, miten EU-apupaketti voi kertaheitolla pelastaa Italian (samoin kuin Espanjan ja Kreikan)? Parantaako se Italian kilpailukykyä? Ei tietenkään, se tekee täysin päinvastoin. Kotimainen kysyntä kasvaa ja se nostaa entisestään hinta- ja kustannustasoa esimerkiksi suhteessa Saksaan.

Parantaako se Italian teollisuuden toimintaedellytyksiä? Ei tietenkään. Apupaketin varoista yli puolet käytetään ”vihreään siirtymään”, joka käytännössä tarkoittaa olemas-

sa olevan teollisuuden savustamista pois Italiasta (Kiinaan ja muihin kehittyviin talouksiin). Avustukset menevät sitä paitsi (ensi kädessä) julkiselle sektorille, joka syrjäyttää resurssirajoitteen kautta yksityistä toimintaa (työvoima siirtyy vientisektorilta julkiseen toimintaan).

Auttavatko Italian hallituksen omat toimet parantamaan kilpailukykyä? Eivät tietenkään. Italian ja Espanjan sosialistihallitukset kaavailevat/haaveilevat vain neljäpäiväistä työviikkoa, kansalaispalkkaa ja minimipalkan nostoa. Ne olisivat vain prototyyppisiä negatiivisista tarjontasokeista, jotka ”lopullisesti” katkaisisivat ”kamelin selän”. Toki pieni osa avustuksista on tarkoitus käyttää yritysten toimintaedellytysten parantamiseen, mutta tämä yleensä tarkoittaa valikoivia avustuksia, jotka entisestään sekoittavat kilpailutilannetta ja sotkevat markkinoiden toimintaa (korruptiosta nyt puhumattakaan). Italia on kuitenkin yhäkin markkinatalous; ei sitä voi kommentaa suuntautumaan sinne tai tänne sen mukaan, mitä poliitikot pitävät hyvänä tai mitä he kuvittelevat olevan ”tulevaisuutta”.

Mitä sitten pitäisi tehdä? Niin paradoksaaliselta kuin se kuulostaakin, parasta mitä Italian hallitus voisi tehdä, olisi laskea veroja ja sitä kautta keventää kustannusrasitusta, laajentaa veropohjaa ja pienentää harmaata talotta. Italia ei suinkaan ole mikään veroparatiisi, vaikka meillä näin ajatellaan. Toki kulutuksen verotus on n. 10 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin meillä, mutta muuten Italian veroasteet ovat aivan samaa tasoa kuin Suomessa. Espanjassa tilanne on hieman erilainen, mutta kyllä sielläkin ongelma on enemmän veropohjassa kuin veroasteissa.

Ongelma on kuitenkin siinä, että Italia on Kreikan ohella velkaisin maa, ja verotuksen keventäminen nyt veisi lopunkin uskottavuuden Italian valtion kyvyttä hoitaa velvoitteitaan. Se mikä sopii esimerkiksi Sveitsille, ei sovi Italialle. Eli kilpailukyvyyn parantamiseen on jäljellä vain yksi keino, karmea hevoskuuri palkkojen suhteen. Mutta ei siitäkään tule mitään: ei ole näkyvissä mitään sellaista poliittista koalitiota, joka voisi runnoa sellaisen läpi. Aivan sama tilanne on Espanjassa. Kreikkaan voitiin vielä lähettää Troikka toteuttamaan hevoskuuria, mutta on selvää, että sellaisen lähettäminen Roomaan tietäisi koko EU:n loppua. Ulkopuolisten kyky puuttua Italian asioihin on kovin rajallinen: sen tietävät niin EU kuin italialaiset itsekkin.

Jos Italialla olisi oma valuutta, se olisi jo aikoja sitten devalvoitunut, samanlaista kilpailukykykriisiä kuin nyt ei olisi. On kai oikeutettua sanoa, että se kiire, jolla rahaliittoa pantiin pystyyn 1990-puolivälillä, on paljolti nykyisten ongelmien takana. Italia, samalla tavalla kuin Kreikka, ei ollut kypsä yhteiseen valuuttaan Saksan kanssa. Inhoralisesta voi tietysti kysyä, olivatko ketkään muutkaan kuin Saksa, Benelux-maat ja Itävalta kypsiä rahaliittoon 1999? Mutta tehty, mitä tehty.

Masentava lopputulos on se, että mitään aitoa ratkaisua ei ole näköpiirissä. Italian ja muiden Välimeren maiden avustustoimet eivät ratkaise ainuttakaan perusongelmaa,

ne vain lykkäävät ongelmien ratkaisua tulevaisuuteen, osin jopa pahentavat ongelmia.³¹ On aivan selvää, että tulevaisuus tuo mukanaan avustuspaketin toisensa jälkeen. Siksi vähin mitä oma hallituksemme voisi tehdä, on ”katsoa sutta silmiin” ja pohtia & selvittää, voiko Suomi nykytilanteessa tehdä mitään. Onko Suomella mitään muuta strategiaa kuin sanoa, että ”menemme muiden mukana”? Eikä olisi pahitteeksi, vaikka hallitus lopulta kertoisi, mikä avustuspaketin suhteen on ”totta”; ei tarvitsisi jatkuvasti keksii uusia selityksiä ja verukkeita.

Vielä kerran ei! 9.2.2021

Kerätään nyt vielä kerran yhteen perustelut, miksi Suomen kannalta ei ole järkevää osallistua EU:n apupaketin rahoitukseen ja EU:n ottamien velkojen takaamiseen.

Ensinnäkin ”just for the record”; EU-apupaketti ei tarkoita sitä, että Suomi ”saa” 2.7 miljardia ja maksaa täsmälleen 6.6 miljardia euroa. 2.7 miljardia voi olla oikean suuntainen, mutta loppu on arvailua. 6.6 miljardia on nimittäin laskennallinen summa vuoden 2018 hinnoin, se ei ole missään nimessä lopullinen hintalappu.³² Mitään käsitystä ei ole siitä, mikä on lopullinen hinta, jonka Suomi joutuu maksamaan, koska se riippuu hinta- ja korkokehityksestä. Selvää on se, että kaikki riskit ovat ylöspäin: korot eivät taastusti pysy nollassa vuoteen 2058 asti. Toinen asia on se, että pakettia markkinoitaessa ollaan yleensä vaitonaisia EU:n ottamien velkojen takausten riskeistä. Hallituksen esityksessä 260/2021 takausten laukeamista kuvataan epätodennäköiseksi, mutta tämä on yhtä informatiivista kuin, jos sanottaisiin, että EU-paketti ei paljoka maksaa suomalaisille. Hallituksen esityksestä HE260/2021:ssa toki kerrotaan, että vastuut voivat olla korkeintaan 1.4 miljardia vuodessa, mutta se ei tietenkään sano, mikä on vastuiden oletettu ”hinta”. Tietenkin niillä on jokin laskennallinen hinta; voimmehan aika helposti laskea, mikä on takauksista hyötyvien maiden saama tulonsiirto. Yhtä vähän tiedämme, miten paljon kasvaneet takausvastuut vaikuttavat oman kansallisen lainanhankinnan kuluihin.

Tämä lyhyen johdannon jälkeen kommentoidaan lyhyesti useimmin esitettyjä perusteluita apupaketin hyväksymiselle.

- *Apupaketti elvyttää Euroopan taloutta.* Elvytyksen pitäisi käsitteellisesti olla suhdannepoliittinen toimi, joka vaikuttaa nopeasti. Nyt kuitenkin valtaosa avustuksista menee ilmastomuutokseen ja digiloikkaan. Mutta niiden vaikutus – jos sellaista on – alkaa näkyä vasta vuosien päästä. Harvoin (= ei koskaan) sitä paitsi on elvytys tehty niin, että elvytysvarojen jaossa tärkein kriteeri on tulonjako: ”köyhät maat” vs. ”rikkaat maat”.
- *Apupaketti on tarpeen, koska koronavirus on tehnyt pahaa jälkeä Euroopan taloudessa.* Kaikki tiedämme, että

apupakettia pidettiin tarpeellisena jo ennen kuin virus pääsi valloilleen Wuhanissa. Eteläisen Euroopan maiden talouksien kriisiytymisen perussyöt ovat kuitenkin surkeassa kilpailukyvyssä, mikä on heijastunut reaali-talouteen ja ylläpitänyt pankkisektorin epävakautta ja heikkoa, osin surkeaa tulostuntoa. Vaikka korona oli-kin se, joka lopulta katkaisi ”kamelin selän”, juurisyyt ovat paljon syvemmällä. Näihin syihin EU-apupaketti ei kuitenkaan kajoa; päinvastoin paketti siirtää ongelmien ratkaisun hamaan tulevaisuuteen mahdollisten uusien pakettien hoidettavaksi. Kotimaisen kysynnän kasvattaminen ei suinkaan kasvata jäsenmaiden vientitarjontaa; kysynnän kasvun seurauksena kustannustaso nousee ja resursseja siirtyy vientisektorilta julkiselle sektorille.

- *On tehokkaampaa elvyttää yhdessä, kuin jos jokainen maa elvyttäisi yksinään.* On totta, että elvyttämistä puhuttaessa koordinoitu elvytys on tehokkaampaa kuin koordinoimaton, mutta ei koordinointi suinkaan vaadi yhteistä velanottoa, ei se vaadi verotusoikeutta EU:lle eikä se vaadi EU:n päätöstä siitä, miten elvytysvarat pitää käyttää. Finanssikriisin jälkeen 2008/2009 käytännöllisesti katsoen kaikki maailman maat elvyttivät koordinoitusti, eikä siinä ollut mitään ongelmaa. Sitä paitsi, jos EU elvytys olisi paljon monin verroin tehokkaampaa kuin kotimainen elvytys, niin loogista olisi kai lopettaa kotimainen elvytys kokonaan ja siirtää kaikki elvytysvarat EU:n komission käytettäväksi. Ja vielä, jos olennaista elvytyksessä on todellakin vain se, että kaikki elvyttävät yhdessä, mikä motivoi massiiviset tulonsiirrot maasta toiseen? Miksi Suomi saa elvytysvaroja 2.7 mrd. euroa, mutta Kreikka (jonka BKT on samaa suuruusluokkaa) saa 32 miljardia?
- *Apua annetaan enemmän maille, jotka ovat kärsineet eniten koronasta.* Tämän logiikan mukaan Ruotsin pitäisi kai saada eniten apua. Mutta ongelma on siinä, että maat, joissa korona on tehnyt eniten tuhojaan ovat pääasiassa niitä maista, joissa talouskehitys on muutenkin ollut heikointa (ajatellaan vaikka Italiaa). Eli on lähes sama, mitä painoja sanotaan käytettävän avustuksia jyvitetessä
- *Valtaosa talousvaikuttajista kannattaa EU-apupakettia.* Tällä lauseella on ilmeisesti tarkoitettu kysymys, mitä laskelmia on tehty EU-paketin vaikutuksesta Suomen talouteen; kannattaako 6.6 + sijoitus EU:lle. Masentava tosiasia on, että mitään laskelmaa ei toistaiseksi ole tehty – ja sitä paitsi laskelmat olisi tietenkin pitänyt tehdä ennen 21.7. Hallituksen esityksessä 260/2017 viitataan vain kahteen dokumenttiin: Komission omaan mallilaskelmaan kesäkuulta 2020 ja Akavan Oxford Economics -tutki-

muslaitokselta tilamaan tutkimukseen EU:n vaikutuksesta Suomen talouteen. Jälkimmäinen ei tietenkään millään tavoin koske EU-apupakettia, vaan se on paremman puutteessa tuotu mukaan kertomaan, miten edullinen EU-jäsenyys on Suomelle. Komission laskelmat ovat tietysti astetta vakavammin otettavia, mutta ne koskevat vain koko Euroopan Unionia ja tiettyjä maaryhmiä (tyyliin vähän velkaantuneet & köyhät maat, paljon velkaantuneet & rikkaat maat jne.). Huomaa että koronalla ei näissä(kään) laskelmissa ole mitään roolia (Olen aiemmin kirjoittanut kommentteja näistä laskelmista, joten ei mennä niihin sen enempää). Eli meillä ei ole mitään laskelmia & tutkimuksia Suomen osalta; vain mielipiteitä.

- *Suomi hyötyy EU-paketista, koska vientimme elpyy. Vienti EU:hun on 60 % kokonaisviennistä ja sen kasvu on Suomelle elintärkeää.* Todellinen luku on (Brexitin jälkeen) 50 %, mutta vielä fataalisempaa on, että kaikkien suurimpien avunsaajamaiden osuus Suomen viennistä on vain n. 7 %. Eli kesällä 2020 moneen otteeseen toistettu vientiargumentti perustuu aika huteriin faktoihin. EU:lta tulevat avustukset (ja sen kautta tuleva velkarahoitus) kanavoituu ensi kädessä julkisiin menoihin. Niiden tuontialttius on tunnetusti hyvin alhainen, mikä sekini tekee tyhjäksi ”EU-paketti kasvat-
taa Suomen vientiä” -väitteen.
- *EU-apupaketti on poikkeuksellinen ja ainutkertainen.* Tämän väitteen valheellisuus käy päivä päivältä entistä ilmeisemmäksi. Jos hallitus todella olisi lujasti tällä kannalla, se kannattaisi tehdä selväksi Brysselissä. Se ei paljon auta, että asiasta viestitetään vaaliteltoilla. Paketti avaa oven unionin velanotolle, yhteisvastuulle veloista, suorille tulonsiirroille maasta toiseen ja unionin verotusoikeudelle. Oudoksuttaa todella paljon, että tämän suuruusluokan asioista aiotaan päättää eduskunnassa yksinkertaisella enemmistöllä.
- *EU:lle suoritettavat maksut alkavat vasta 2028.* Vaikka maksut alkavat vasta tuolloin, niiden vaikutus näkyy heti. Ihmiset eivät ole idiootteja; toki he tiedostavat, että tulevaisuudessa verot tulevat kiristymään ja se tietenkin hillitsee kulutuskäytöstä ja investointeja. Verot tulevat kiristymään jo muutenkin, koska demografisen muutoksen mukanaan tuoma kestävyysvaje pitää kattaa, rakenteellinen alijäämä pitää kattaa ja nyt lisäksi tulevat maksut ja verot EU:lle. Bruttotulonsiirrot ulkomaille tulevat jatkossa muodostamaan jopa 2 % BKT:stä, mikä on Suomen tapaiselle (todellisuudessa) köyhälle maalle iso raskaus. Suomessa ja ”Pohjoisen Euroopan” maissa kiristytävä verotus lamaannuttaa entisestään heikkoa talouskasvua ja odotusilmapiiriä.

■ *Eurooppa uudistuu ja siitä tulee varteenotettava kilpailija USA:lle ja Kiinalle.* Tavallisen kansalaisen kannalta suurvaltojen kilpailu ei varmaan ole ”se” tärkein asia. Maailmalla kilpailevat sitä paitsi yritykset eivätkä valtiot (poislukien tietysti maat, joiden osalta erottelua ei voi tehdä). Euroopan ”uudistuminen” ei varmaan ole poliitikkojen ja byrokraattien ohjattavissa; se on mahdollinen vain, jos eurooppalaisilla yrityksillä on samat tai paremmat toimintaedellytykset kuin muiden maiden ja maanosien yrityksillä. Se on saavutettavissa paremmilla instituutiolla, reilummalla kilpailulla ja keveämmällä julkisen vallan rasituksella. Jos asioiden huonosta hoidosta palkitaan, korruptiota ja talousrikollisuutta katsotaan läpi sormien, on turha odottaa mitään mestaruuspokaaleja.

■ *EU-paketti kasvattaa jäsenmaiden välistä solidaarisuutta.* Tätä rohkenee epäillä, koska tulonsiirrot taskusta toiseen harvoin tekevät tätä. Mutta mielenkiintoista on verrata EU:n ja USA:n tapaa ”elvyttää”. USA:ssa annetaan rahat kotitalouksille suorina tulonsiirtoina ja annetaan sitten markkinoiden hoitaa ostovoiman siirtyminen kokonaiskäytöstään ja tuotantoon. Euroopassa taas kuvitellaan, että EU ja jäsenvaltiot tietävät paremmin mihin ja milloin rahat pitää käyttää. Kukin voi tykönsä päättää kumpi systeemi toimii paremmin, sekö että kotitaloudet ja yritykset päättävät rahan käytöstä vaiko se, että poliitikot & byrokraatit jakavat avustukset? Vaikka Euroopassa (ja jopa Suomessa) välillä puhutaan markkinatalouden eduista, ei usko markkinatalouteen ole sittenkään kovin lujissa kantimissa Brysselissä.

Suomi hyötyy moninkertaisesti, vai miten se on? 16.2.2021

Uusi Suomi kertoi 30.10.2020, että ”arvostettu ekonomisti” Sixten Korkman tuo esille laskelman, joka ei ole ollut Suomessa aiemmin esillä. Kyse on rahallisesta hyödystä, jota Suomi saa EU:n sisämarkkinoiden olemassaolosta – sitä kertyy yli viisi prosenttia bruttokansantuotteesta (mikä tekee rahassa n. 13 miljardia). Tätä lukua on viime päivinä toistettu useaan otteeseen muun muassa Eurooppa-ministeri Tytti Tuppuraisen suulla. Jotkut puhuvat jopa 18 miljardista, jonka rinnalla Suomen ns. nettomaksuus EU-paketista tietenkin kalpenee.

Mutta mistä nuo luvut oikein tulevat? Suomessa riittää, että joku sanoo jonkun luvun, ja kun sitä on aikansa toistettu, siitä tuleekin ”fakta”, jonka todenperäisyyttä ei epäillä varsinkaan, jos luku on ”oikean suuntainen” ja sen lähteenä on vielä Euroopan komissio. Mutta yritetään vähän avata luvun taustoja, koska kukaan ei näytä olevan niistä kiinnostunut.

Laskelman varsinainen lähde on komission ekonomistin Jan in't Veldin tutkimus *Quantifying the economic effects of the single market in a structural macromodel*.³³

Jan in't Veldin kykyä tehdä tutkimusta ei sovi epäillä, mutta on varmaan paikallaan hieman tarkastella, millä tavoin edellä mainittuihin tuloksiin päästiin. Kaikessa yksinkertaisuudessaan kyse on siitä, että yhteismarkkinoiden hyötyä arvioidaan laskemalla, miten paljon erilaiset kaupan esteet ovat (potentiaalisesti) vähentyneet EU-jäsenyyden myötä ja miten ne nyt kuvautuisivat keskeisiksi talouden tunnusluvuiksi.

In't Veld jakaa kaupan esteet tariffiluontoisiin ja ei-tariffimuotoisiin (jälkimmäisiä ovat esimerkiksi standardit, luvat yms.). Sen lisäksi hän arvioi, miten paljon kilpailu on kiristynyt yhteismarkkinoiden seurauksena. Tähän asti kaikki menee hyvin. Mutta millä luvuilla sitten operoidaan näiden tekijöiden suuruuden arvioinnissa? In't Veld olettaa, että ei-jäsenmaa joutuisi maksamaan WTO-sopimusten mukaiset suosituimman maan tullit päästäkseen EU-markkinoille, kun taas ei-tariffimuotoisten esteiden osalta mittapuuna ovat erot EU:n ja USA:n järjestelmissä. Keskimääräiseksi tariffikynnykseksi tulee tällöin 3.5 % ja ei-tariffimuotoisten esteiden osalta (peräti) 10.3 %. Kilpailun kovenemisen vaikutuksia arvioitaessa tukeudutaan vanhempiin arvoihin EU:n ”sisältä”, joissa voittomarginaalien arvioitiin supistuneen jopa 26 % vuosina 1980-1999.

Näistä luvuista voi jo päätellä, mitä seuraa. Ei-jäsenmaan vienti supistuu rajusti, ja sen seurauksena valtion verotulot supistuvat vastaavasti. Jotta budjetti pysyisi tasapainossa on taas pakko kiristää finanssipolitiikkaa ja se luonnollisesti supistaa tuotantoa. Komission QUEST-mallin (implisiittiset) FIPO-kertoimet ovat hyvin isot ja siksi tällä finanssipolitiikan kontraktiolla on iso vaikutus lopputulemiin. Lisäongelmia tuottaa se, että tariffit menevät täysimääräisesti tuontihintoihin, mikä heikentää rajusti vaihtosuhdetta. Niinpä yhteenvedossaan In't Veld päätyy siihen, että yhteismarkkinoiden ulkopuolelle jäävä Suomi (laskelmat on toki tehty kaikille maille) olisi menettänyt kaupan esteiden seurauksena 5.5 prosenttia BKT:tä. Jos mukaan otetaan vielä kilpailun heikkenemisen vaikutukset, menetys olisi ollut 7.7 % eli rahassa yli 18 miljardia (haluttaessa nämä luvut voi kertoa 25:llä, jotta saa kumulatiivisen arvon vuosille 1995-2020).

Mutta, ”hold your horses”! Kaikki riippuu tietenkin siitä, millaisen sopimuksen EU ja Suomi olisivat tehneet, jos Suomi ei olisi liittynyt Unioniin. Tuskin ETA-alueeseen kuulunut Suomi olisi ollut samassa asemassa kuin USA? Vielä vaikeampi on päätellä kilpailun kiristymisen (marginaalinen mahdollisten pienennysten) vaikutuksista: missä määrin ne ovat olleet seurausta yhteismarkkinoista tai yleensä globalisaatiosta, informaatioteknologiasta, logistiikan muutoksista yms? Luku 26 % kuulostaa lievästi epäilyttävältä.

Suurempi ongelma on kuitenkin se, että In't Veldin mallisimulointi ei tunne mitään sopeutumismekanismia: EU-tariffit leikkaavat Suomen viennistä 30 miljardia, mutta mikään ei reagoi siihen: valuuttakurssit, viennin suuntautuminen muille markkinoille, tuotannon rakenne, työmarkkinat ja niin edelleen pysyvät ”ennallaan”. Niistä vientimarkkinakanava on kaikkea muuta kuin triviaali, vaikka se suomalaisessa keskustelussa on päässyt tyystin unohtumaan. Meillä vain hoetaan sitä, että EU:hun menee 50 % viennistä (joidenkin mukaan jopa 60 %, kun Brexit-vaikutusta ei huomioida) ja että se on Suomelle elintärkeä. Toki se on tärkeä markkina-alue, mutta toisaalta se on talouskasvun kannalta ongelmallinen. Euroopan kasvu on tunnetusti hidasta; tuonnin kasvu kaikkialla muualla ja erityisesti Kaakkois-Aasiassa on kaksi kertaa nopeampaa kuin Euroopassa. Keskittyminen Euroopan markkinoihin on (ollut) Suomelle kohtalokasta. Ilmanko Suomen osuus maailman viennistä on rajusti supistunut vuosien mittaan. Vuonna 1960 osuutemme oli vielä 0.93 %, ennen jäsenyyttä 1994 0.70 %, mutta 2019 enää 0.39 %. Olemme menestyneet viennissä umpisurkeasti. On jonkinlainen houkutus verrata Suomen lukuja Sveitsin vastaaviin arvoihin. Ne ovat 1960: 1.78 %, 1994: 1.66 % ja 2019: 1.67 %. Sveitsi on onnistunut säilyttämään osuutena maailmanmarkkinoista lähes vakiona neljän vuosikymmenen ajan (mainittakoon, että Euroopan Unioni on menettänyt vientiosuuttaan maailmanmarkkinoilla 1994-2019 peräti viisi prosenttiyksikköä). Pienenä yksityiskohtana mainittakoon vielä, että Islanti on onnistunut kasvattamaan vientiosuuttaan 1994-2019 0.04 %:sta 0.05%:iin.

Minusta on hieman tyhmää ajatella, että vientimenestyksemme olisi jotenkin automaattisesti hoidossa EU-jäsenyyden myötä. Ajatellaan vaikka Italiaa. Vuonna 1994 sen osuus maailmamarkkinoista oli 4.5 %, mutta 2019 enää 2.8 %. Eli samanlainen tarina kuin Suomella. Se vaan kertoo, että epäonnistuminen hintakilpailukyvyyn hoidossa ja vääränlaiset rakennemuutokset (tai oikeammin rakennemuutosten puuttuminen) ovat monin verroin tärkeämpiä tekijöitä kuin esimerkiksi juuri EU-jäsenyys. Itse asiassa EU-jäsenyys ja yhteisvaluutta antavat paljon vähemmän anteeksi kuin asema Unionin ulkopuolella: asia, joka tuntuu unohtuvan kerta toisensa jälkeen työmarkkinoilla ja finanssipolitiikassa, jossa ainakin nyt ovat menossa avointen ovien päivät.

Ei EEC!

Syyskuussa vuonna 1973 viisisataa vasemmiston (ml. tietenkin kulttuurin kerman) kellokasta jätti vetoituksen EEC-vapaakauppasopimuksen torjumiseksi. Asiallisesti ottaen he vaativat ulkomaankaupan keskittämistä Neuvostoliittoon ja sen miehittämiin Itä-Euroopan maihin. On ironista, että monet sen aikaiset vapaakauppasopimuksen vastustajat (kuten Tarja Halonen, Erkki Liikanen ja Erkki

Tuomioja) ovat nykyään kaikkein kiihkeimpiä EU:n kannattajia. Heille voisi suositella näin jälkikäteen In't Veldin tutkimuksen huolellista lukemista ja ehkä myös matalampaa profiilia EU:n erinomaisuuden puolesta puhumisessa.

Entä nyt, 4 vuotta myöhemmin? 28.4.2024

Mihin rahojen piti mennä?

EU-paketin keskeisiä oletuksia oli se, että rahat käytetään saajamaiden julkisiin investointeihin.³⁴ Nyt kun tiedetään yhtä sun toista rahoituskohteista, on aiheellinen kysymys, onko näin tapahtunut? Ja jos on, miten tuottavia nämä investoinnit ovat toistaiseksi olleet? Investointien kasvuluvut ovat kuitenkin olleet kovin vaatimattomia. Luulisi, että investoinnit olisivat kasvaneet yksi yhteen EU:n maksamien ”avustusten” kanssa. Mutta tästä ei ole mitään merkkejä. Italiankin, joka on jo saanut puolet tähänastisista maksatuksista, tukien osuus maan BKT:sta oli vuonna 2022 5.3 %, mutta lisäys maan julkisten investointien BKT-suhteessa on vain 0.7 prosenttiyksikköä. Kreikan osalta vastaavat luvut ovat 7.2 % ja 0.95 %. Keskimäärin investointiaste EU:ssa on kasvanut vain 0.25 %-yksikköä, mikä on selvästi vähemmän kuin tavanomainen vaihtelu julkisten investointien BKT-suhteessa.³⁵

ole jaettu, ja ilmeistä on, että jako kestää vielä kauan, koska ilmeisimmät kohteet on jo valittu. Oletettavaa on, että jatkossa kansalliset viranomaiset joutuvat ”lypsämään” uusia kohteita milloin mistäkin. Kohteiden valinta ei tietenkään tarkoita sitä, että toimet (investoinnit?) alkaisivat heti, koska usein tarvitaan lisärahoitusta, lupia ja selvityksiä ja sopimuksia muiden toimijoiden (alihankkijat) kanssa. Koronapandemia on jo aikoja sitten ”taputeltu”, kun rahojen käyttö pääsee toden teolla käyntiin. Niin kuin edellä todettiin, maiden välillä on valtavia eroja aikatauluissa. Maat, kuten Italia, jotka käyttivät avustuksia hyvin suurpiirteisesti kotitalouksien remonttien rahoitukseen hyvin etupainoisesti, ovat onnistuneet käyttämään yli puolet myönnettyistä rahoista, kun taas muut maat ovat keskittyneet yksittäisten kohteiden seulptaan.

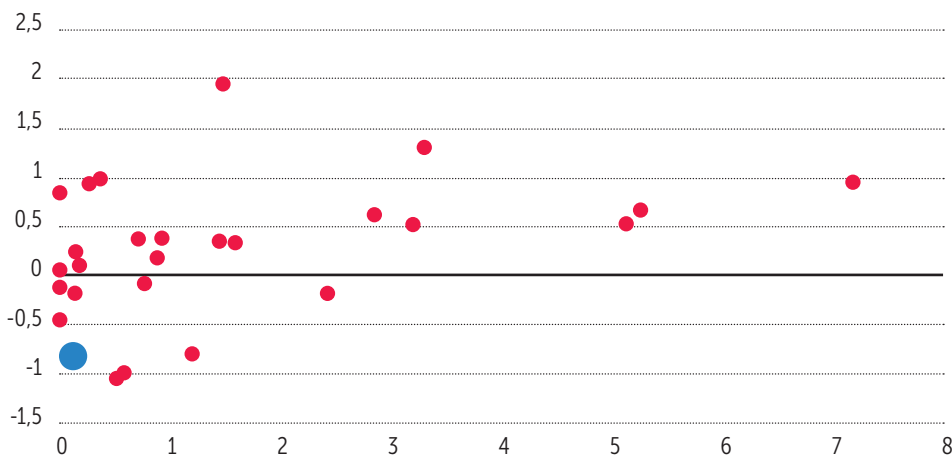
Yhdysvalloissa koronaelvytys tapahtui nopealla aikataululla ja minimaalisella valikoinnilla: sekki postiin kaikille kotitalouksille ja siinä kaikki. Joku voi kysyä, miksi tällainen ei voinut olla mahdollista Euroopassa? Miksi ei voinut ajatella, että Eurooppa-neuvosto olisi kesällä 2020 vain suositellut, että kaikki jäsenmaat samanaikaisesti keventävät verotusta vaikka 5 % BKT:stä vuoden ajaksi?

Mutta jokainen ymmärtää, miksi näin ei tapahtunut. EU:n komissio halusi tietenkin lisää valtaa. Pandemia tar-

Kuvio 1: Miten EU-avustukset näkyvät julkisten investointien kasvussa

Lähde: Eurostat data bank

X = EU:n avustukset/BKT, Y = Julkisten investointien (lg/BKT) kasvu 2019-2023. Suomi sinisellä merkitty.

Erikoista on, että Suomen osalta maksatuksia on tätä kirjoitettaessa (26.4.2024) tehty vasta 498.8 miljoonaa euroa. Joku voisi kysyä, mitä tekemistä näillä rahoilla on koronapandemian seurausten hoidossa? Mutta kysymys on tietenkin turha jo alun alkaen. Mielenkiintoista on katsoa, millaisia ohjelmia on rahoitettu.³⁶

Jos ajattelee, että tavoitteena kesällä 2020 oli tosissaan elvyttää Euroopan taloutta koronapandemian negatiivisten talousvaikutusten jäljiltä, sopii kysyä, oliko mitään järkeä edetä EU-komission viitoittamalla tiellä. Tätä kirjoitettaessa keväällä 2024 puoliakaan 2020 sovituista rahoista ei

josi vallan kasvattamiselle oivan perusteen. Ja tapa jolla ”elvytystä” lähdettiin viemään eteenpäin, on tietenkin suosinnossa tämän tavoitteen kanssa. Kohteiden valinta on ollut riippuvainen Komission armollisista päätöksistä, eli valtaa on siirtynyt rutkasti kansallisilta päättäjiltä Brysseliin. Sillä ei ole näyttänyt olevan mitään merkitystä, että valittu prosessi on ollut hidas ja sen seurauksena koko elvytyspaketin rooli on muuttunut aivan toiseksi, mikä sillä oli keväällä ja kesällä 2020. Nyt perusteeksi on tullut vihreä siirtymä, jolla kansallisellakin tasolla yritetään perustella julkisen vallan yhä kasvavaa roolia yhteiskunnassa.

Toinen perustelu on jonkinlainen mystinen suurvalta-Eurooppa tavoite, joka vaatii sekin voimavarojen keskittämistä Euroopan Unionille, jonka kuvitellaan voivan jollain maagisilla politiikkatoimilla – yleensä jättiläismäisillä julkisilla tukiaisilla – ottaa kiinni markkinoiden ehdoilla toimien yritysten dominoiva rooli uuden teknologian kehittämisessä ja soveltamisessa tuotantoon. Suomessa media ja valtaosa poliittisista liikkeistä tuntuu olevan siinä naivissa uskossa, että tällainen kehitys on Suomen edun mukaista: että Suomellekin heruu joitain armopaloja rahojen jaettaessa.

Kun Suomen listaa silmäilee, on ensimmäinen vaikutelma se, että rahaa on siroteltu yli tuhanteen (17.5.2024: 2666) kohteeseen, isoihin ja pieniin. Jotkut muutamit kymmenen tuhannen euron avustukset vaikuttavat lähes naurettavilta; sellaisillako Suomen talous saadaan kasvu-uralle? Näennäisesti valittuja kohteita yhdistävät vihreä siirtymä ja digiloikat, mutta vaikutelmaksi jää, että rahoituksen saantiin on enemmänkin vaikuttanut hakijoiden verbaalinen lahjakkuus, kuin investointikohteiden (jos niitä voi edes luonnehtia investoinneiksi) potentiaalinen kannattavuus. Hankkeiden nimiä katsellessa ei voi välttyä ajatukselta, että hylkyprosentti ei ole voinut paljon poiketa nollasta, kun hankkeet ovat kaliiperia: Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma, Peltojen kipsikäsitelyn ja ravinteiden kierrätys, Edistetään hoitotakuun toteutumista ja puretaan koronavirustilanteen aiheuttamaa palveluvelkaa...

Viimeksi mainitun osalta ollaankin jouduttu näkemään mihin omien rahojen kierrätys tukijärjestelmän kautta johtaa: hallituksen päätös säästää sotesta pidentämällä palveluaikojen johtamassa siihen, että EU on alkanut nihkeillä tukien maksun suhteen, sillä osa niistä on myönnetty korona-aikana syntyneiden hoitajien purkuun.

Jotain omituista on siinäkin, että jotkut maat – kuten Ranska ja Italia – ovat jo saaneet selvästi yli puolet myönnetyistä varoista, mutta Suomelle tuottaa vaikeuksia päästä edes yhteen neljännekseen. Financial Times -lehden vertailussa Suomen luku oli 15 %, kun Ranskan vastaava oli 58 %. Maksatusten osuus on pienin Puolalla (8 %) ja Unkarilla (9 %). Voi tietysti sanoa, että nopeat syövät hitaat, mutta vähän näyttää siltä, että Komission epäsuosiossa olevat/olleet maat saavat kokea nahoissaan EU-politiikkansa seuraukset. Financial Times toteaa tämän suoraan.³⁷ Kyse ei suinkaan ole mitättömästä asiasta. Jos nimittäin hyväksytään se, että EU voi evätä sovitut maksut sillä perusteella, että jokin asia jäsenvaltiossa ei miellytä sitä, ollaan aika kaltevalla pohjalla, mihin vedetään raha kansallisen suvereniteetin ja EU:n toimivallan välillä. Useat suomalaiset MEPit ovat olleet kovin tohkeissaan yrittäessään blokata maksuksia Unkarille ja Puolalle ns. oikeusvaltioperiaatteiden vastaisesta toiminnasta. Heidän mieleensä ei varmaan ole tullut, että samalla he ovat avaamassa portit mielivallalle, jossa EU:n hallitseva ”enemmistö”, mikä se milloinkin on,

voi käytännössä puuttua jäsenmaiden sisäisiin asioihin: ”saatte rahaa, vain jos äänestätte meidän kanssamme samaa mieltä olevia puolueita/henkilöitä valtaan”. Sitäkö me haluamme?

Mitä Suomi maksaa ja saa?

Mielenkiintoinen asia on tietenkin Suomen kohtalo EU-paketin maksujen ja saantojen kokonaismäärien osalta. Toukokuussa 2020 Suomen mahdollisesti saaman rahamäärän suuruudeksi arvioitiin 3.5 tai 3.6 mrd. euroa. Heinäkuussa 2020 kerrottiin, että Suomi (rikkaana maana) saa kuitenkin vain 3.2 mrd. euroa, mutta joutuu maksamaan 6.6 mrd. Mutta sitten alkoivat summat elää ja molemmat vielä väärään suuntaan. Sanottiin, että koska Suomi on selvinnyt koronasta hyvin, sille myönnettävää rahamäärää supistetaan (vain teknisluontoinen ilmoitus tiedoksi suomalaisille). Ensin luku oli 2.7 mrd., sitten 2.6 mrd. ja tällä hetkellä ollaan siinä käsityksessä, että luku on 1.8 mrd. Ei ole mitenkään varmaa, että tuokaan luku pitäisi kutinsa. Tähän mennessä Suomen saamat maksut (500 M€) oireilevat sitä, että sopivia hankkeita ei olekaan helppo löytää sen paremmin kuin Suomen kuin Brysselin päästä. Näin jälkikäteen tuntuu kornilta lukea arvioita siitä, miten nopeasti paketin mukaiset ohjelmat toteutetaan (esim. YLE 29. 6.2021: ”EU:n elpymismiljardit lähtevät pian liikkeelle – näin Suomi yrittää saada siivun muiden EU-maiden elvytyksestä”).³⁸

Voi siten olla, että osa myönnetystä rahoituksesta jää yksinkertaisesti saamatta. Tulevia paketteja ajatellen koko kehityskulku vaikuttaa omituiselta. Suomi sopi paketista EU:n huippukokouksessa ja eduskunta hyväksyi sopimuksen (kahden kolmasosan enemmistöllä) 18.5.2021 ilman, että se tiesi, mistä summista on kysymys. Miten voi olla mahdollista, että joku yksityisellä puolella tekisi tällaisen sopimuksen, jossa toiselle osapuolelle (EU:n komissiolle) jää lähes vapaat kädet muutella sopimuksen tosiasiallista sisältöä!

Mitä tulee maksuihin, niin jossain vaiheessa tuli ilmi jonkinlaisena alaviitteenomaisena mainintana, että uutisissa 21.7.2020 mainittu 6.6 miljardin maksuosuus EU:lle olikin vuoden 2018 rahassa, joten lopullinen kokonaissumma ja myös Suomen maksuosuus vastaavasti inflatoituisi. Toisaalta 2020 elettiin vielä yleisesti nollakorkoregiimin viimeisiä päiviä, joten näytti siltä, että kun maksut alkavat 2028, maksettavaa on vain pääoman (7.2 mrd.) verran. Ja koska maksuaikataulu oli tavattoman pitkä (2028-2058), senkin summan kuviteltiin kuihtuvan olemattomiin. Uhkana on tietenkin vielä se, että jotkut jäsenmaat eivät kykene selviytymään maksuistaan. Ongelma on näennäisesti rajattu asettamalla maakohtaisille vastuille ylärajat, mutta ne eivät poista sitä tosiasiaa, että maksukyvyttömiä maiden velat jäävät koko EU:n kannattavaksi ja siten myös Suomen kontolle.

Nyt on kuitenkin palattu uuteen normaaliin, ja ilmei-

sen pysyvästi, ja korkomenot kasvattavat jatkuvasti velkää EU:lle. Vuoteen 2028 asti ne kasvavat paljon, koska mitään lyhennyksiä ei tehdä. Jos korko jää nykytasolle, sanotaan kolmeen prosenttiin, korkomenot kasvattavat (laskennallisesti) maksettavan summan yli 12 miljardiin euroon. Korkomenot eivät vielä näy Suomen maksuissa, koska EU maksaa ne. Mutta koska EU:lla ei oikeasti ole omia tuloja (paitsi jäsenmailta tuloutetut tullitulot), on selvää, että korkomenot tulevat maksettavaksi korkeampina jäsenmaksuina. Viimeistään 2027, kun laaditaan uudet budjettikehykset, käy ilmi, miten paljon Suomelle tulee lisämaksuja korkokustannuksista.³⁹ Koska Suomella ei ole rahaa, kun edes nykyisiä menoja ei kyetä kattamaan veroilla, seurauksena on tietenkin se, että asianomainen summa otetaan Suomen valtion velaksi, jota jo muutenkin on sietämättömän paljon.⁴⁰

Mitä on saatu aikaiseksi?

Mielenkiintoista on se, että vaikka EU-paketti oli ehkä historian suurin rahoitusoperaatio (mahdollisesti suurempi kuin ns. Marshall-apu), ajantasaisia selvityksiä ja tutkimuksia sen vaikutuksista saa turhaan hakea. Oikeastaan ainoa arvio on Financial Times -lehden katsausartikkeli otsikolla *Is the EU's Covid recovery fund failing?*⁴¹ Niin kuin artikkelin otsikkokin kertoo, loppupäätelmä on aika lohduton. Kun vuonna 2020 EU:n Komissio arvioi, että EU-elvytyspaketti nostaa tuotannon tasoa 1.9 % 2021, nyt arvio on vain 0.4 %. Kuvaavaa on Goldman Sachsin ekonomistin arvio paketin tuottavuusvaikutuksista:

”This is a very important plan,” says Filippo Taddei, senior European economist at Goldman Sachs, pointing to its potential to increase long-term growth by investing in things that have an impact on the level of productivity. But, he cautions, “that’s it. We’re talking about an increase in decimals.”

Eli tuottavuuden kasvun tasoa tarkastellessa liikutaan desimaaleissa...

Suomen tilanne on erikoinen siinä mielessä, että Suomelle aiottu rahamäärää supistettiin komission toimesta rajusti, koska Suomen sanottiin selviytyneen koronasta poikkeuksellisen hyvin, ja koska Suomi, ainakin Sanna Marinin ja Tytti Tuppuraisen suulla, on rikas maa. Mutta kuten tunnettua, ”rikkaus” heijastaa vaan maan poikkeuksellisen korkeaa vero- ja kustannustasoa, ei suinkaan reaalista ostovoimaa. Mutta tällaisista yksityiskohdista ei kokouksessa saivarrelltu. Toisaalta Suomen selviytyminen koronasta johtui osin massiivisesta kotimaisesta elvytyksestä, jonka Marinin hallitus aloitti 2020. Voi sanoa, että Suomi rahoitti oman elvytyksensä, ja sen seurauksena Suomen piti rahoittaa muiden maiden elvytystä. Suomen media ei ole juuri ”saivarrellut” näiden ”vähäpätöisten” yksityiskohtien kanssa, vaan keskittynyt hehkuttamaan sitä, miten hyvin Suomen neuvottelijat onnistuivat. Seuraavassa yksi esimerkki lehdistön otteesta.⁴²

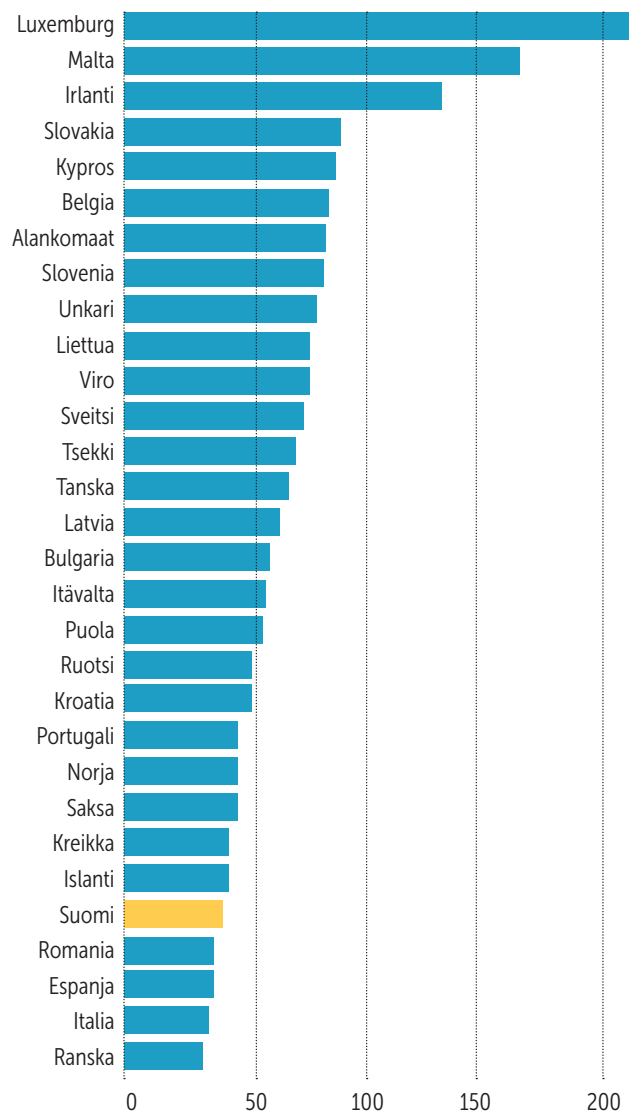
”Pääkirjoitus: Marin osoitti neuvottelijankyntensä

Tuoreet numerotiedot paljastavat, että pääministeri Sanna Marin (sd) onnistui luomaan Suomelle kelpo neuvottelutuloksen EU-pöydässä, kirjoittaa toimittaja Kreetta Karvala.⁴³

Mutta ei elvytyksestä mitään hyvää ole seurannut sen paremmin Suomelle kuin Euroopallekaan. Suomen vienti ei ole kasvanut päinvastoin kuin esimerkiksi Ruotsin. Suomi on edelleen ulkomaankaupassa peränpitäjänä, vaikka sen pienenä kansantaloutena pitäisi luonnostaan olla monin verroin avoimempi (kuvio 2). Vienti Etelä-Euroopan maihin, jotka saivat leijonan osan tukipaketista, ei ole muuttanut miksiäkään: Italian osuus Suomen viennistä on edelleenkin 2.5 % kieppeillä.

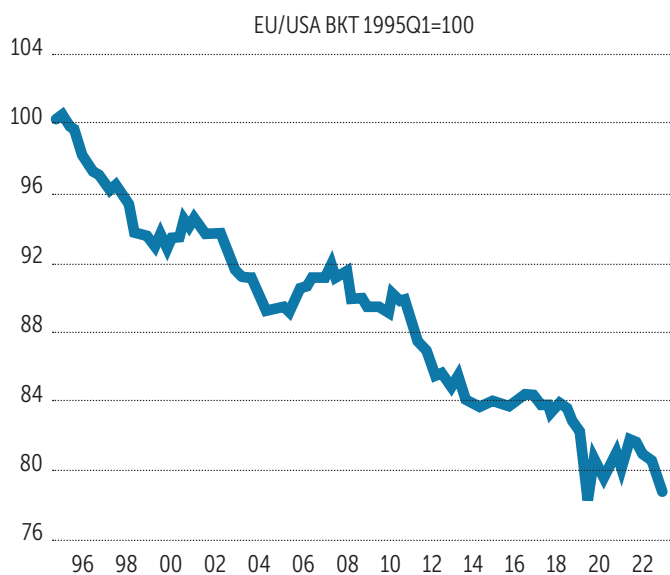
Kuvio 2. Ulkomaankaupan osuus Suomessa ja muissa EU-maissa (vientä/BKT 2023, %)

Lähde: Eurostat data bank

Heikosti on mennyt koko Euroopalla. Kuilu Yhdysvaltoihin kasvaa jatkuvasti, vaikka Euroopasta kuuluu mahtipontisia lupauksia Euroopan tulevasta hallitsevasta roolista maailmantaloudessa (ks. kuvio 3). Luulisi tämän kuvion kertovan, että jotain eurooppalaisten maiden talouksissa on fundamentaalisesti väärin, eivätkä nämä ongelmat hoidu sillä, että valtaa keskitetään unionin elimille ja vielä niin, että samalla erilaisen säätelyn määrä vain kasvaa ja julkisten menojen kasvutrendi entisestään jyrkentyy. Luulisi, että terveempi kehityskulku on se, jossa kasvatetaan kilpailua niin yritysten kuin maidenkin välillä. Mitä järkeä on suuntauksessa, jossa ne maat, jotka hoitavat asiansa hyvin, saavat jatkuvasti vain maksaa enemmän. Vaikea uskoa siihen, että Suomen pitäisi kuulua niiden maiden ryhmään, joiden tulevaisuus on muilta mailta saatavissa avustuksissa.

Kuvio 3. Euroopan ja USA:n talouksien kasvun vertailua. Lähde: Eurostat data bank

Mitä seuraavaksi?

Kun 19 liike-elämän vaikuttajaa julkisti vetoamuksen EU-paketin hyväksymisen puolesta eduskuntakäsittelyn alla toukokuussa 2021, he tuskin itsekään uskoivat, että paketti panisi vauhtia Euroopan kasvuun.⁴⁴ Luultavampaa on se, että he tajusivat paketin tuovan rahaa elinkeinoelämälle uusien tukiaisten muodossa. Vähemmän yllättävää on, että kukaan yritysjohtaja ei ole korottanut ääntään vastustaakseen uusia hankkeita, joissa EU alkaisi massiivisesti subventoida EU-tason hankkeita teknologisen kehityksen jälkeenjääneisyyden umpeen kuromiseksi. Se, että tällainen kehityskulku tietäisi aasinpotkua vapaalle markkinataloudelle ei tunnu mitenkään kiusaavan markkinatalouden hyödyistä julkisuudessa puhuvia yritysjohtajia. Luulisi siellä puolella, jos missä, tajuttavan, että yksi Euroopan perusongelmista on juuri markkinoiden huono toiminta,

huono hallintokulttuuri, liialliset markkinainterventiot ja liiallinen säätely.

On masentavaa huomata, että Eurooppa politiikassa, niin Helsingissä kuin Brysselissäkin, ollaan haluttomia kriittiseen analyysiin nykyisten ongelmien syistä ja tehtyjen ratkaisujen haittavaikutuksista. Komission esitysten ja päätösten arvostelu koetaan vain epäsolidaarisuutena, vaikka selvästikin moni asia on mennyt pieleen. Päätökset on runnottu pikavauhtia ilman mitään kansalaiskeskustelua ja tutkimus- ja selvitystoimintaa. Menettely tuntuu omituiselta, kun päätösten jälkeen toimeenpano etenee etanan vauhdilla eikä mitään ilmeistä halua ole jälkiarviointiin. Ehkä niin Helsingin kuin Brysselin päässä pitäisi ottaa oikeusvaltioperiaate ja kansalaismielipiteen kunnioitus todesta, eikä vain tyrkyttää niitä muille.

On selvää, että paine yhteisvelkaan ja yhteisvastuuseen vain kasvaa, kun EU ja Euroalue laajenee ja nykyiset rakenteelliset ongelmat eivät ota poistuakseen. Kun valuuttakurssit ja hinnat eivät jousta, kilpailukykyeroja ja niiden seurausvaikutuksia on pakko yrittää poistaa tai ainakin lievittää tulonsiirroilla. Mutta koska itse juurisyihin ei voi puuttua, on joistain todellisista tai kuvitelluista ”kriiseistä” löydettävä veruke uusille paketeille, rahastoille ja ohjelmille. Ja koska kansalaismielipide ei kykene ymmärtämään uusien pakettien salattua logiikkaa, on kansalaismielipide jyrättävä yhä uudelleen valtaapitävien yhteisellä painostuksella samalla tavalla kuin syksyllä 2020 ja keväällä 2021. Kokemukset tältä ajanjaksolta eivät anna kovin rohkaisevaa ennustetta tulevista käännteistä.

Loppuviitteet

- 1 EU Covid-19 Rescue Package.
- 2 Ks. Helsingin Sanomat 8.5.2021: Antti Herlinin mielestä ”änkyröinnin” EU-paketista pitäisi loppua.
- 3 Artikkelit on julkaistu aikanaan mm. Uuden Suomen blogeissa.
- 4 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/assessment_of_economic_and_investment_needs.pdf
- 5 Tämänhetkinen tilanne on, että avustuksina maksetaan 421,1 mrd. ja lainoina 385,8 mrd.
- 6 Jos näin olisi, julkisen sektorin pääoman olisi paljon tuottavampaa kuin yksityisen sektorin. Julkisen sektorin pääoma on vain n. 17 % koko pääomasta ja koko pääoman panosjousto on (Suomessa) ehkä luokkaa 1/3.
- 7 Näin siis vielä vuonna 2020.
- 8 Suoranainen investointitarve on 748 miljardia euroa, s. 40.
- 9 Toki nyt tiedämme, että koronapaketina alkanut apupaketti muuttui käytännössä täksi vihreäksi paketiksi.
- 10 Komission paperi s. 45.
- 11 Termillä M1 viitataan käteiseen rahaan ja pankkitalletuksiin, M2 näihin lisättyinä lyhyet määräaikaistalletukset ja M3 käsittää näiden lisäksi erilaisia vähemmän likvidejä arvopapereita ja takaisinostositoumuksia.
- 12 https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication12918_en.pdf
- 13 <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/12/20/Is-the-Public-Investment-Multiplier-Higher-in-Developing-Countries-An-Empirical-Exploration-48836>
- 14 <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/jep.33.2.89>
- 15 <https://personal.lse.ac.uk/casellif/papers/MPK.pdf>
- 16 Italia onnistui neuvotteluissa hyvin, ja sen saama lopullinen summa nousi yli 200 miljardiin euroon. Suomen osalta tulos on tyystin toisenlainen, niin kuin kirjoituksen lopusta ilmenee.
- 17 Lopullinen tukisumma nousi yli 200 miljardin.
- 18 Brunila, Buti, Franco et al: The Stability and Growth Pact: The Architecture of Fiscal Policy in EMU, Palgrave Macmillan 2001.
- 19 www.imf.org/~media/Files/Publications/CR/2019/1EUREA2019001.ashx
- 20 Pankkien nykytilanteesta ks. esim. <https://www.politico.eu/article/italy-banks-high-rates-honeymoon-end/>
- 21 2200 miljoonaa euroa vuonna 2020.
- 22 Velka-aste vuonna 2024 oli jo 75% BKT:sta.
- 23 www.bruegel.org/2020/06/the-eus-recovery-fund-proposals-crisis-relief-with-massive-redistribution
- 24 www.researchgate.net/publication/24103879_Macroeconomic_Features_of_the_French_Revolution
- 25 <https://ideas.repec.org/p/imk/wpaper/180-2017.html/>
- 26 <https://link.springer.com/article/10.1007/s10272-020-0923-z>
- 27 <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Trade-Linkages-Balance-Sheets-and-Spillovers-The-Germany-Central-European-Supply-Chain-40987>
- 28 Inflaatiosta johtuen kehitys ei ole ollut yhtä jyrkkää kuin vuonna 2020 ennustettu: Kreikan velka suhteessa BKT:hen vuonna 2023 oli 161 % ja Italian 137 %.
- 29 Mika Airola: Foreign Capital and Finland: Central government’s first period of reliance on international financial markets, 1862-1938, Suomen Pankki & Valtiokonttori 2007.
- 30 Arthur Raffalovich: Russian Financial Policy (1862-1914), Oxford University Press 1916.
- 31 Pari artikkelia Italian kilpailukyvyistä: www.theguardian.com/business/2014/aug/26/italy-triple-dip-recession-loss-of-competitiveness-europe/ https://www.elibrary.imf.org/doc/IMF001/09249-9781451869842/09249-9781451869842/Other_formats/Source_PDF/09249-9781451914382.pdf?redirect=true
- 32 Lopullista hintalappua emme tiedä vasta kuin 2059. Suuruus riippuu ennen kaikkea korkokehityksestä. Jos korot jäisivät nykytasolle, loppusumma on yli 12 miljardia euroa.
- 33 https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/quantifying-economic-effects-single-market-structural-macromodel_en
- 34 Alun alkaen puhuttiin EU:n koronapaketista (EU Convid-10 Rescue Plan) ja EU:n hätärahoitus- ja elvytyspaketista. Ks. esim. Helsingin Sanomat 2.12.2021: ”Suomen EU:n hätärahoitus voi pienentyä 200 miljoonalla eurolla – HS selvitti, miten jättimäinen elpymisrahoituspotti jaetaan” <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006644525.html>. Sittemmin korona ja ”häätä” hävisi nimestä, joka nyt on NextGenerationEU-ohjelma. Avustuksista puhuttaessa viitataan ohjelman EU:n Recovery and Resilience Facility -nimiseen osioon, jonka alkuperäinen budjetti oli 673.5 mrd. euroa.
- 35 https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/disbursements.html?lang=en
- 36 Koko lista löytyy osoitteesta: <https://www.tutkihallintoa.fi/valtio/taloustiedot/talousarviotalous-eli-budjettitalous/suomen-palautumis-ja-elpymissuunnitelman-toteuma/suomen-elpymis-ja-palautumissuunnitelman-tuensaajille-myonnetty-rahoitus/>
- 37 <https://www.ft.com/content/87def656-bf42-46ca-b383-9a447cf1c804>
- 38 <https://yle.fi/uutiset/3-11997765>.
- 39 Ks. Ian Beggin kolumni https://www.cer.eu/sites/default/files/insight_IBegg_EUbudget_8.4.24.pdf ja Financial Times-lehden katsausartikkeli <https://www.ft.com/content/87def656-bf42-46ca-b383-9a447cf1c804>
- 40 <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/suomi-nuolee-nappejaan-mutta-tama-etela-euroopan-maa-kuittaa-eusta-163-miljardin-tuet/c744cc5f-43f2-41bb-8d76-1b73d5bb8c3a>
- 41 <https://www.ft.com/content/d4fb8828-87e9-4509-b2a4-852728f39064>
- 42 Lotta Rytkösen EU-paketista käytyä mediakeskustelua käsittelevästä tutkimuksesta löytyy näitä helmiä enemmänkin: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/10024/136663/2/RytkonenLotta.pdf>
- 43 Iltalehti, 22.7.2020, <https://www.iltalehti.fi/paakirjoitus/a/7ca2c623-77e9-49d3-8599-182e96f32463>.
- 44 Vetoimuksen olivat allekirjoittaneet seuraavat yritysjohtajat: Matti Alahuhta, Lasse Aho, Sari Baldauf, Harri Broman, Juha Gröhn, Antti Herlin, Mika Ihamuotila, Johanna Ikäheimo, Vesa-Pekka Kangaskorpi, Ilpo Kokkila, Pekka Lundmark, Inka Mero, Marjo Miettinen, Jorma Ollila, Ilkka Paananen, Tuomas Pere, Timo Ritakallio, Risto Siilasmaa, Jaana Tuominen ja Juha Vidgrén

Suomen Perusta -ajatuspajan julkaisuja

- Miten euroalue kehittyi? (2013)
- Euro vai ei? – Eurokriisi ja Suomen vaihtoehdot (2013)
- Kunnat kuntoon! – Puheenvuoroja kuntien ongelmista ja mahdollisuuksista (2014)
- Kohti parempaa Eurooppaa (2014)
- Suomen talous ja talouspolitiikan linja – Miten Suomi saadaan uudelleen nousuun? (2014)
- Vapaaehtoinen ruotsi on hyvinvointietu – Suomenkielisten näkökulma kielipolitiikkaan (2014)
- Venäjä: uhka vai mahdollisuus? – Avointa keskustelua Suomen Venäjä-suhteesta (2014)
- Kansankodin kuolinvuoteella – Ruotsalainen hyvinvointivaltio ja maahanmuutto (2015)
- Liberaalin dilemma – Monikulttuurisuus ja vapaa yhteiskunta (2015)
- Maahanmuutot ja Suomen julkinen talous – Osa 1: Toteutuneet julkisen talouden tulot ja menot (2015)
- Punavihreä kupla – Perussuomalaiset ja media (2015)
- Siirtolaiskriisi – puheenvuoroja muuttoliikkeen syistä ja seurauksista (2015)
- Onko Euro pelastettavissa? – EMU:n kehittämissuositusten arviointia ja Suomen linja (2016)
- Turvallisuus uhattuna – maahanmuutto, turvallisuustilanne ja kansalaispartiot (2016)
- Kansainvälinen pakolaisinstituutio ja valtioiden mahdollisuudet – imagon suojelusta rajojen suojeluun (2016)
- Epäneutraali sukupuoli- ja sukupuolirikitys- myksistä (2016)
- Integraatio vastatulessa – kuinka Brexit ja Trump-ilmiö haastavat globalisaation ja federalismin (2016)
- ME – ajatuksia perussuomalaisuudesta (2016)
- Maahanmuutto – talouden ongelma vai ongelmien ratkaisu? (2017)
- Mitä maahanmuutto maksaa? - katsaus maahanmuuton julkisen talouden vaikutuksiin (2017)
- Tuleeko Amerikasta jälleen suuri? - mitä Donald Trump on saanut aikaan ensimmäisenä vuotenaan Yhdysvaltojen presidenttinä (2018)
- Maahanmuutto - kriitikon käsikirja (2018)
- Syteen tai soteen - sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusesityksen kritiikki (2018)
- Veroja, velkaa ja kaverikapitalismia - näkökulmia Suomen talouden ongelmista ja mahdollisuuksista (2018)
- Kuinka kalliiksi halpityövoima tulee? - Ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinta, työmarkkinat ja julkinen talous (2018)
- Loppu halpityövoiman maahantuonnille (2019)
- Humanitaarisen auttamisen reformi (2019)
- Maahanmuutot ja Suomen julkinen talous – Osa 2: Elinkaarivaikutukset (2019)
- Ympäristörealistin käsikirja (2019)
- Maahanmuuttajien toimeentulotuet (2020)
- Aloite Suomen koronapolitiikkaan (2020)
- Kuinka kalliiksi 175 nuoren turvapaikanhakijan vastaanottaminen tulee (2020)
- Kummallisvaalit - mistä kuntavaaleissa on kyse? (2020)
- Koulukirja - Kymmenen myyttiä suomalaisesta peruskoulusta (2021)
- Kuntaluvut.fi – Maahanmuuton kuntakohtaiset tilastotiedot kuntakarttana (2021)
- Kuinka kalliiksi 1 000 Afganistanista otettavaa humanitaarista maahanmuuttajaa tulee? (2021)
- Tulvia ja tulikiveä - Maailmanlopun tematiikka ilmastokeskustelussa (2021)
- Perhepolitiikka ja syntyvyys (2021)
- Ydinvoima Suomessa 2050 - Miten Suomesta hiilinegatiivinen ja kilpailukykyinen uuden ydinvoiman avulla (2021)
- Some, sananvapaus ja vihapuhehysteria (2022)
- Kaksitoista talouden periaatetta (2022)
- Maahanmuuton vaikutuksista perusoikeuksiin (2022)
- Ketkä hyötyvät maahanmuutosta? (2022)
- Nouseva työllisyysaste, vähenevät työtunnit ja kasvava tukien käyttö (2023)
- Metsästyskirja – Metsästäjän ja riistanhoitajan puheenvuoro (2023)
- Woke – identiteettipolitiikkaa antirasismista transkysymyksiin (2023)
- Lähiöluvut.fi – Maahanmuuton aluekohtaiset tilastotiedot PK-seudulla (2023)
- Suomi, meillä on ongelma! – Antiikin Seitsemän viisasta ja Suomen talouskasvu (2023)
- Laajentuva tulonsiirtounioni vai kehittyvä sisämarkkina-alue? (2024)
- Luvattiin, uskottiin ja petyttiin – EU:n ”koronapaketin” lyhyt historia: mitä luvattiin ja mitä saatiin? (2024)

SUOMEN PERUSTA

Suomen Perusta -ajatuspaja
Kansakoulukuja 3 B • 00100 HELSINKI
www.suomenperusta.fi